

о. ОСИП БАЛА

Перший Український Єпископ Канади

КИР НИКИТА БУДКА

В СОРОКЛІТНІЙ ЮВІЛЕЙ ОСНУВАННЯ
УКРАЇНСЬКО - КАТОЛИЦЬКОЇ ІЄРАРХІЇ
В КАНАДІ

ВХ 4711
.74
В35

ВІННІЦЕГ, МАН.

1962.

Центрально-Українська Католицька Мандрівка

CANADA

NATIONAL LIBRARY

BIBLIOTHÈQUE NATIONALE

Compliments of

ST. ANTHONY CATHOLIC COUNCIL OF MANITOBA
49 KENNEDY ST., WINNIPEG, CANADA

Перший Український Єпископ Канади
КИР НИКИТА БУДКА

В СОРОКЛІТНІЙ ЮВІЛЕЙ ОСНУВАННЯ
УКРАЇНСЬКО - КАТОЛИЧЬКОЇ ІЄРАХІЇ
В КАНАДІ

Видання Центральної Української Католицької Митрополії
по спеціальному

№. Особл. Вип. першого спеціального випуску

BX 47.11
74
B35.

Позволяється друкувати
Від Архієпископського Ордямерітї.

† ВАСИЛІЙ, Архієп.

Вісник, Мюн. 90. XII. 1952

+ Inquisitor Gen.

В місяці серпні 1912 р. розійшлася по Галичині вістка, що Апостольська Столиця в Римі назначила Єпископа для українців католиків у Канаді. Молодий префект духовного семінара у Львові, о. Никита Вудка, став назначений першим Єпископом тієї ново-основаної української католицької дієцезії.

Була то радісна вістка. Владиски нашої Церкви та весь народ дуже раділи з цього нового доказу дбайливості св. Отця про добро нашої Церкви й українського народу. Та нічим була ця радість у порівнянні з одушевленням, що обзвонило нашу еміграцію в Канаді.

Сорок літ минає від тієї пам'ятної, історичної землі. Цього року саме святкуємо сорок - літній Ювілей нашої дієцезії в Канаді. Много змінилось за той час. Нині маємо в Канаді чотири дієцезії, маємо Архієпископа й чотирьох Єпископів, маємо около 220 священиків, 150 Сестер, величезні храми, школи, Інституції. Сорок літ тому не було того осього — дієцезія була одним безмежним, неприступним пустелем від моря до моря. Де - не - де, гайби оазис, клантиски виробленої мозольною працею нині, бідна камінька, всталений місіонер серед гурту страждоючих емігрантів на суші. Не дивно, що вістка про номінацію та близький приїзд свого Єпископа порушила всі до глибини серця, набрала душі надіяли кращого майбутнього.

Зацехайно святкується п'ятдесятиріччя важливого подія, "Золотий Ювілей" — голю святкуємо сорокліття першої Української Католицької Дієцезії в Канаді? Раз тому, що розвій дієцезії зустрічався так надзвичайно скорим темпом, що в землі мого переслідування та нищення Української Католицької Церкви на рідних землях, наше молоде дієцезія з наданою їй Євхарією займає зараз гільме місце й переймає есхистично роллю представництва цілої української католицької Церкви. — Подруге тому, що ще між нами зорстога люде, що були насонними свідками подія зв'язання з утворенням і першими початками дієцезії та в новій мірі впливають на них. Із особисті спомини з тих пам'ятних голю передамі на нислі, можуть стати надзвичайно цінними

призвиком до історії нашої Церкви в Канаді. В протичому разі вони могли б загинути з ними на все.

В цьому короткому нарисі податків нашої української католицької ієрархії в Канаді, будемо старатись передати децю з наших особистих споминів про ці часи-загалі, та про Пресвященного Никиту Будку з'окрема. Це може стонукнає декого другого піднятись подібної праці та передати для грядущих поколінь і свої особисті спостереження. Різні одиниці в різний спосіб можуть багати й цінити одну й ту саму річ. Тут різні погляди ненагд світло й тіні, можуть вплинути на повне й правдиве змальовання осіб, річей, та подій.

Що слідувє, є просте переповідання подій та вражень, як їх пригадую собі з часів, коли, як перший секретар, мав честь і щастя жити в інтимних зносинах з нашим першим Єпископом в Канаді. Перегляд "Канадійського Русина" з 1912 і 1913 рр. пригадав мені деякі речі, що, аже були сплишли з пам'яті. Книжка о. П. Вожика "Церков Українців в Канаді", дуже цінний документ для історика, навадила мені інші. Іноді, ради зв'язлості та заокруглення теми, додаю особисті погляди й міркування — їх ласкавий євтає легко відмітити.

Це - кому із старших, що добре пригадують собі приїзд і привітання першого Єпископа, може буде дивно, бо му не агадується поіменно отвертих та скритих ворогів Єпископа. Це тому, що їх імена й так добре знамі. Історія їх уже огудила. Впротім і вони, зог негативним способом, приєинились до скріплення віри та розвитку дієцезії, викликаючи стиктійний опір віруючого загалу. А що найважніше — ці спомини, це немов в'язанка квітів зібраних та зложенох у стій нашого першого Владики — першого будківського нашого Дієцезії. Знаючи його ласідність та дуза добродія в переконаний, що він сам бажав би собі цього.

ДОРОГИ БОЖОГО ПРОВИДІННЯ

*Божа нива за океаном — Людські гвинтики — На-
мічені плани — Дієвість основана*

Еміграція українців до Канади почалася в дев'ятдесятих роках минулого століття. Емігранти відчували найбільше брак священників та церков. На фермах поселювались зазвичай в одній околиці, сходились і нараджувались у своїх справах. Часто будували невеличкі церквочки, де сходились у неділі на молитви, а якщо мали діла між собою, відправляли з ним богослужбю, вечірню, утрєню тощо. Скоро стали писати листи до Митрополитів й до других Єпископів у Галіччині з проханням, щоб прислали їм священника. Деколи заго스티в до них французький священник, відправив Службу Богу в каплиці та дав їм духовну обслугу. Іншим разом трапився знову протестантський проповідник, що рівном відправляв у церкві. Нарід не розбирав як слід справи, бо англійська мова була для нього чужою. Одного бакали — мати між собою свого священника, мати богослужбу в своїм обряді, о те старались усіми способами.

Митрополит Андрей Шенгіцький у Львові живо інтересувався долею емігрантів. Щоб мати докладний образ їх положення, вислав до Канади о. В. Жолдака, що відвідав осередки емігрантів. 1903 р. він вернув і передав звіт із своєї побудки Митрополитові. Вислід того був, що в 1904 р. Митрополит знову вислав о. Жолдака до Канади. Цим разом побачив з ним три Отці Васильяни, що оскумали Васильянську місію в Ванкуверу, відтак в Монреалі та Едмонтоні.

В 1910 р. приїхав до Канади Митрополит сам, побув тут кілька місяців, відвідав усі головні центри еміграції, відправляв, проповідував і сповідав вірних. В товаристві священників відвідав і многі емігрантські колонії, по фермах, зібрав усі дорочні інформації та розважив над способами найлучшої помочі еміграції.

Був то час великого наступу на українську католицьку церкву й віру з боку протестантів і схизматиків. Одні й

другі вносили нечуваній хаос в життя еміграції, насилали батюшків і проповідників без найменшого богословського формування. Насто мало грамотних, щедро пособляли грішми. Наслідки цієї проти-католицької акції не довго дали на себе ждати. Громади приймали до себе сектярських авантюристиків, інші поділялись на ворожі табори. А скрізь непевність, хитання, релігійні спори, ненависть.

Поява Митрополита серед емігрантів, його невтомна праця, лагідність, доброта й теплі слова підтримки та заохоти багато причинились до втихомирення духів. Нова надія вступала в душі емігрантів, особливо коли Митрополит обіцяв, що буде старатися прислати священників а то й вислати Єпископа для Канади.

Для призначення особного Єпископа для українців католиків у Канаді треба було, перш усього, згоди місцевого римо-католицького Єпископату. Митрополит представив Єпископам свої спостереження з візитації, старався переконати їх, що для поконання загрози схизми та протестантизму серед українських емігрантів — а їх уже були тисячі й тисячі в Канаді — koniecznymi є священники та й Єпископ свого обряду. Він представив це все в англійсько-французькому меморіалі та вислав по прибірникові кожному Єпископові в Канаді.

Вертаючи з Канади до Львова, він задержався в Римі й докладно представив св. Отцеві положення українців у Канаді. Він ясно змалював перед Св. Отцем ту небезпеку, що загрожувала їхній вірі та говорив про konieczність створення для них особної дієцезії зі своїм власним українським Єпископом. Більше в цій справі на разі не міг був зробити. Тож дальші успіхи своїх старань залишив Вожому Провидінню...

У Львові однак отворив особний семінар для молодців, що готові були посвятитися місіонерській праці в Канаді; почав давати теж конференції про стан еміграції в Канаді та відляти тимчасову відпустку для священників, що хотіли б дійхатись до Канади.

Тим часом Рим зайнявся справою предложеною Митрополитом. З початком 1911 р. св. Отець візав до Риму о. Деліаре, одного з найстарших напх місіонерів у Канаді. Цей заслужений місіонер Редemptорист, хоч Белгійськ родом, знав докладно потреби нашої церкви в Канаді. На нь-

тання Папи про його оцінку в справі особної української католицької дієцезії та Єпископа для Канади, він гаряче закликається за конечністю української католицької дієцезії та українського католицького Єпископа.

Всі ці старання в справі нашого Єпископа в Канаді уміщалися успіхом. В половинні слідуєчого року Ап. Столиця назначила на цей пост Преосв. Н. Вудку. Таким чином наша дієцезія в Канаді стала довершеним фактом.

Це були людські чинники, що їх Воже Провидіння вибрало для здійснення своїх планів. Без трудів Митрополита, без згоди Канадського Єпископату, без потерти чужого родом, а свого серцем місіонера, без старань усіх других наших впливових людей, вкінці без вітцівської дбайливості та рішень св. Отця, ми не святкували б ніки Сороклітнього Ювілею оснування нашої дієцезії та прибуття її першого Владика, Кпр Никита Вудки.

МУЖ ПРОВІДІННЯ

*Сільський хлопчина — Студент — Священик —
Прекфект семінара — Шрї й дійсність — Життєве
звання — Номінація на єміграції —
Єпископ - ємігрант*

Єпископ Никита Вудка родився 1877 р. в селі Добролірці, Збараського повіту. Батько звався Михайло, мати Марія. Були вони бідними селянами, гараздїя не знали, мусїли тяжко працювати. Строгість та суворість батька зрівноважула в родинному житті лагідна вдача матері. Ця лагідність стала питомою цією сина Никита. В пізнішому житті, особливо в справуванні уряду Єпископа, виявлялась надзвичайною ласкавістю, миролюбністю та терплячістю.

Народню школу скінчив Никита в рідному селі, останні класи в містечку Збаражї. Опісля студював в гімназії в Тернополі, де й здав матуру 1897 р., в двадцятomu році життя.

Приватними лекціями мусїв дбати про своє удержання весь час студій. Батьки були бідні й не могли дати йому удержання.

В тих часах велася жива освітня праця серед українського населення Галичини та завзята боротьба за здобут-

тя повних національних прав. В парі з тим ішли й змагання за поліпшення економічного положення крайно виснаженого та погордженого селянина. В цих національних змаганнях і боротьбі студіююча молодь брала активну участь. Молоді серця до живого відчували національні кривди та економічний гніт і з молодецьким запалом вели боротьбу проти них.

Збаражчина була одним з найбільше свідомим українських округів Галичини, а згодом стала тереном соціалістичної та радикальної пропаганди. Фальшиві квіти соціалізму хвилево вділялись молодому гімназіястові Никиті — його-чутлива душа обурювалась на вид кривд та людського гнету, що давив його вбогий варід.

Та вищі ідеали поконали натуральні наклони. Після скінчення гімназійних студій молодий Никита думає про священство, та приходитьсь йому відложити дальші студії на пізніше. Тяжка умова праця та бідне віджаловання підорвали його і так не дуже сильне здоров'я — наслідки того остались йому на все життя. Шлукикові недуги мучили його безнастанно.

За порадою — майже під натиском — професорів Тернопільської гімназії прийняв, хоч неохоче, посаду приватного вчителя в домі князя Сапиги в Більчу Золотім. Тут перебув коло три роки, здобув собі признання й щирю приязнь родини Сапиги на все життя і як студент богослов'я нераз проявив з ними частину ваканцій.

Опісля відбув обов'язкову однорічну військову службу в Відні. Доперва потім, 1902 р. зголосився й став прийнятий на богословський факультет звісного університету в Інсбруці. 1905 р. звершилось його давнє бажання — став священником. Однак продовжав свої богословські студії та мріяв про докторат богослов'я.

Тим часом Митрополит покликав його до Львова та назначив префектом духовного семінара. Використовуючи кожну вільну хвилину, приготував молодий префект наукову докторську дисертацію та предложив її сенатові університету в Відні, що прийняв та апробував її.

Оставив ще писемний та усний докторський іспит. Зайнявши Митрополитом від префектури, виїхав до Відня, щоби приготуватись до неї. Та небагом захворів по важко й за порадою Митрополита відложив докторські і-

пяти на пізніше та знову вернув на становище префекта семінара.

Згодом іменував його Митрополит радником дієцезального судирожого трибуналу та референтом еміграційних справ. Так поступово розкривались плани Воюного Провідника для молодого префекта — не докторат має бути його остаточним званням, а поле еміграції, доля емігрантів.

Недостатки примушували бідний народ шукати способів поправлення долі. Одні виїжджали на зарібки на сезонні роботи в Прусах, інші поселивались на стало в Босні. Ще інші виїжджали за море, зразу на зарібок, а пізніше на стало. Еміграційна гарячка обхопила широкі круги бідних селян, тисячі родин виїжджали до Канади, Америки, Бразилії, Аргентини — де тільки бачили обітницю кращої долі.

Найгіршою небезпекою для емігрантів на чужині була затрата віри. З чужини прохали емігранти Єпископів у відому країю прислати їм єпископів. Єпископам приходилось журитися ними, шукати способів задоволення їх духовних потреб та збереження їх віри на далекій чужині.

Молодий о. Никита віддався цьому важливому ділу з повним запалом своєї ревної душі. Збагнучи сумну долю емігрантів та переслідуючись про їхні потреби, старався вести їх повільно всіма способами. — Наз'явив зв'язки з хмельницьким еміграційним товариством св. Рафаїла та старався добтосувати його плян драці до потреб штовмих нашої власної еміграції в Європі й за океаном. Оскільки 1910 р. місячник "Емігрант", був його редактором, аж до виїзду до Канади — можна сказати, що кожне число майже в цілості виїшло з його душі й зпід його пера. (Варта запримітити, що й з Канади ще дописував до "Емігранта", листувався з його редактором та зарядом Львівської філії товариства св. Рафаїла).

Та на цьому не поперестав ревний молодий референт еміграційних справ. Він хоче особисто пізнати життя й потреби емігрантів. Обов'язки префекта задержують його у Львові, але може вжити для цієї цілі свої канаді. І так відбувається в літі 1911 р. де Босні, а 1912 р. в Прусах, живе з емігрантами, править, проповідєє, сповідає, розмаляє з ними та збирає всілякі доречні інформації. І якраз у часі цього останнього побуту серед емігрантів наспіла до нього вістка від Митрополита, що св. Отець іменував його Єпископом

для Канади. Кращого й значеннішого збігу обставин не міг би був Єпископ-Номінат знайти собі...

Коли зважити, як Митрополитові самому лежала на серці доля емігрантів, як він старався дати їм свого Єпископа та певно й грядів за відповідним кандидатом на це важливе становище, не треба аж дару яснобачіння, щоб дійти до заключення, що справа кандидата була Митрополитові ясна: ним міг бути тільки ревний апостол еміграції, о. Префект Никита Вудка. Це, очевидно, ніщо більше, як тільки наш адогад. Однак усі обставини, а передусім остаточна розв'язка справи надають йому всі позор правдоподібності.

Так вело Боже Провидіння дитину з-під сільської стріхи в Галичині крок за кроком, своїми дорогами, до цілі, що її Само визначило для неї. Не без жертви з боку Вибранця — він мусів зректися задушевної мрії про докторат богослов'я та спокійної наукової праці опісля. Мусів оставити рідний край, стати сам емігрантом у повному значінню того слова.

Але рідночасно й вложило нові смарби в його шляхотте священничє серце — співчуття для емігранта, замишування до праці для його добра.

На 35-ому році життя, в празник Покрова Пресв. Богородиці, в сьому річницю єрейських свячень, дістає о. Никита Вудка, Префект духовного семінара в свято-Юрській катедрі у Львові повноту священства в Єпископській хиротонії. Стає Єпископом Клер Никитою, Єпископом Емігрантом для емігрантів і тим самим історичною постаттю в діях нашої Церкви й Народу.

ОСТАННІ ТИЖНІ ПЕРЕД ВІДЇЗДОМ

Перед Консекарацією — Консекарація — Прощання Єпископа — о. Сембратович — В дорозі за океан — В Англії — На кораблі

Після урядового сповіщення про свою номінацію Єпископ-номінат сейчас повернув до Львова, щоб приготувитись до консекарації та до виїзду в Канаду. Зачався для нього три місяці відправ, адієнцій, поїздок, що не лишали йому майже ні хвилини вільного часу. Тільки важкіші

них намічуют — а це тому, що їх було дуже багато, і тому, що про них знаю тільки з часописних вістей.

Ще перед консекрацією Єпископ-номінат брав участь з усіма нашими Владиками з Галичини в величавому Євха-

Єпископ Кир Никита Вудка

ристийному Конгресі, що відбувався того року в столиці Австрії, Відні. На цьому Конгресі виголосив знаменито обдуманій та удокументований реферат про еміграцію. П'ята потреби. Реферат молодого Єпископа-номіната надзвичай-

чайно зацікавив усі верстви учасників — тим більше, що Рим щойно іменував його Єпископом для емігрантів. Справою нашої еміграції живо зацікавувалися Єпископи різних націй присутні на Конгресі.

Консекрація Єпископа відбулася при великому здвигі народу в празник Покрова Матері Божої в архикафедральному храмі св. Юра у Львові. Головним Святителем був Сам Митрополит Шептицький, спів-Святителями Єпископ Перемиський Чехович і Єпископ Станіславський Хомишини. В гостях були римо- й вірмено-католицький Архієпископи Львівські та Єпископ Краківський. Після торжества Митрополит приймав гостей бенкетом у честь ново-висвяченого Єпископа в своїй палаті.

Ще один місяць остався Єпископові до виїзду в Канаду, місяць, що вичерпав сили Єпископа. Всі Львівські парохії, манастирі, школи, інституції, товариства тощо, бажали гостити в себе Єпископа перед виїздом за море. — Крім того обов'язкові поїздки до Риму, до Відня, працельні візити в Єпископів та чільних представників влади. — Інші справи, дрібніші, а все таки доволі важливі в зачаткуваної новій дієцезії — з усім тим приходилось Єпископові шпоратись у коротких тижнях, що ще остались до виїзду.

На щастя, Єпископ мав біля себе досвідченого та практичного місіонера з Канади, о. Сембратовича. Як воно сталося, що о. Сембратович якраз тоді опинився у Львові — не знаю. Можливо, що Митрополит спровадив його, щоби товаришив Єпископові в дорозі, можливо, що Єпископ попросив його за порадою Митрополита. А можливо, що й сам прийшов, коли довідався про номінацію Єпископа. Певня річ, що його прислуги Єпископові в плануванні та організації подорожі були неоціненої вартости.

Сама постать о. Сембратовича була імпозантна. Середнього віку, гарний з вигляду та високого росту, він скрізь звертав на себе увагу. Ростом — хоча й не об'ємом — майже дорівнював Митрополитові. Був дуже очитаний, знавець кількох мов — англійську мову знав перфектно — бувалий, горожанин і домашній на цілому світі. Надзвичайно товариської вдачі, він легко приєднував собі приятелів.

Кілька літ тому помер в парохії Обборн в Америці — тому й присвятив я йому цих кілька рядків у вдячній пам'яті його прислуг та милого товариства в подорожі.

Поважний гурт духовних і світських достойників зібрався 22 листопада 1912 р. на головному двірці у Львові, щоби попрощати Пресвященного Никиту й пожелати йому успіхів та Божого благословення в організації та проводі нової дієцезії за морем. Дружні розмови, спомини з минулого... По двірці роздається голос дзвінка — поїзд має рушати. Ще останній стиск рук, останні слова прощання, а Єпископ ступає по сходах на платформу вагона. Ще раз звертається до гурта, що з відкритими головами йде з повільно рушаючим поїздом. Серед тиші несеться благословення старенького духовника семінара, о. Пралата Дольницького — "Дзядзя", як усі звать його з ніжною любов'язністю: "Присвятая Богородице, спаси нас!" — Поїзд набирає розгому — далека подорож Єпископа до повірених йому дітей за морем почалася.

Вже не видно силуети Свято-Юрської гори з її історичною катедрою, стація за стацією лишається, без упину спішає поїзд уперід. В Перемишлі задержується на кілька хвилин. Тут же на двірці Пресв. Чехович з гуртком своїх священників, щоби в останнє попрощати Владика Никиту. Яка радість у серці молодого Єпископа, яка насолода! Хоч лишає рідні сторони, хоч небавом океан буде ділити його від них, та ніколи не буде забутим. Будуть пам'ятати за нього на рідній землі, будуть поручати його та його діла Богові. —

Далі мчить поїзд. Вечоріє, приходить ніч, та ніщо не спиняє поїзду. Вже давно лишили Галичину, вже доїхали до Відня, столиці Австрії. Наш вагон долучують до іншого поїзду й знову їдемо, все даліше й даліше від рідних сторін. Чудові види пересуваються в вікнах вагону — гори, ліси, старинні городи, історичні катедри. — В Времені стрічає Єпископа о. др. Вергун, сталий опікун емігрантів в Німеччині, місцевих, і тих, що в дорозі за море.

Коротка перерва подорожі в Брюсселі. Тут головний монастир бельгійської провінції оо. Редемптористів — кількох з них посвяtilись праці для наших емігрантів. Це перший контакт Єпископа зі своєю дієцезією. Він не хоче пропустити нагоди, щоби заізнатися з настоятелями гуртка місіонерів, що там працюють.

Через північний куток Франції переїжджаємо до Кале, а звідти швидким пароплавом переправляємось до Англії.

Континентальна Європа лицилась за нами; ми ввійшли в англійський світ, серед якого прийдеться нам жити в Канаді. Осінні мряки, дрібнецький дощ, гнаний вітром, товаришили нам увесь час нашого побуту в Англії. Ця нагла зміна після прекрасної погоди ділала притнобляюче на духа.

Усе складалось на це притноблення, на тоску-жаль за тим, що ми оставили. Інша мова, інший клімат, відмінні звичаї: ми почувались на чужині. Та не довго, — завдяки о. Сембратовичеві. Він був тут дома, почувався в своєму елементі. Його бадьорий дух почав ділати на нас...

В Лондоні Єпископ відвідав місцевого латинського Архієпископа та відправив в Його катедрі Службу Божу. О. Сембратович запізнав нашого Владику з президентом компанії "Канадського Паціфіку" та з другими представниками Канадських інституцій. Демократичний дух, звічливість та услужність навіть найчільніших осіб робили приємне враження. В Лондоні ми мали нагоду оглянути найважливіші монументи міста, так що два дні нашого побуту в столиці Англії проминули скоро й приємно.

Вкінці, спеціальний поспішний поїзд завіз нас, wraz із другими пасажирами, не зупиняючись ні разу, до Ліверпулю, прямо до корабля "Цариця Британії" (Емпрес оф Бритін), що мав перевезти нас через Атлантику до Канади. Корабель був уже під повною парою, готовий до виїзду.

Був це день 29 листопада. Погода була понура, холодна й вогка. Тумани мряки котились над пристанню. З тривожним острахом і якоюсь резигнацією гляділи ми на корабель, нашу морську палату. Коли ввійшли на корабель та розглянулись по ньому, не зменшилось наше тривожке предчуття. Всюди запах свіжої фарби, скрізь якась м'ясна задуха, провізана запахом солоної морської води.

О. Сембратович обпроводив нас по кораблі, дав нам усякі інформації та практичні вказівки, запровадив у наші кабіни, опісля представив капітанові корабля. Капітан призначив для Єпископа почетне місце біля себе при столі в ідальні.

Описувати нашу подорож через море? У двох словах можна все зібрати: морська хвороба. Єпископ перший став її жертвою, секретар небагом опісля. О. Сембратович? — Він займав місце Єпископа біля капітана, Ми мали різні пігулки — гарантовані, — та небагато вони допомогли! Море

було незвичайно бурхливе й кораблем так кидало, що посудина падала зо столів на землю. Хто його знає — може то пемельні сили лютились, що Єпископ їхав, щоби вирвати душі з їх неролі. Дирсол не легко дас за виграну...

В додатку до всіх наших злиднів треба було годинами прислухуватись замідиною корабельного гудка, бо їхалося через густу мряку. Та врешті погода таки змінилася — останніх три дні плавби були спокійні й гарні. Вони почались на празник Введення. Чим ближче допливали ми до берегів Канади, тим кращою ставала погода; а в останні дні вся наша трійка, була вкупі, веселі, з добрим апетитом.

Думки й бесіда йшли про Канаду, про емігрантів. Єпископ мав загальний образ положення в Канаді. Митрополит нарисовав його докладно, сказав свої особисті спостереження, подав цінні ради та вказівки. Великі труди, мабуть і терпіння ждуть там Єпископа. Та він іде з поручення державної Власти, присланий Намісником Христа, Боже Провидіння буде з ним...

Тим часом корабель ріже філії моря, посувається через безкраї маси вод, все ближче своїй цілі. Вже зарисовується ген-ген на обрії земля — допливаємо до берегів Канади. Чим раз виразнішим стає вид землі; вже можна розпізнати пристань, вежі церквей. 6 грудня — ми доплили до Галлифаксу.

В КАНАДІ

*Діти вітають Батька — Між своїми в Монреалі
— До столиці Дієцезії — Невдала маніфестація —
Інтронізація*

Дві телеграми з Винніпегу ждали тут на Єпископа: від оо. Василя та від редакції "Канадійського Русина". Обі висказували радість з приїзду Владика, теплими словами вітали його при вступі в свою дієцезію. — Забулося всю втому довгої подорожі, радість блиснула в очах Єпископа. Канада перестала бути чужиною для нього; його тут викидають. Ця радість росла ще більше в його серці, коли на корабель прийшов Канадський місіонер, о. др. Ерми, та зложив йому привіт в імені духовенства й вірних. О. Ерми о-стас на кораблі, щоби товаришити Єпископові решту доро-ги здовж побережжя до пристані в Сейнт Джам. Він розка-

зував про радість емігрантів з приводу приїзду Єпископа, про приготування до привітання його, про дар любови, що його збирають для нього. Єпископ йоружений до глибини душі, став розпитувати про священників, про церкви, про емігрантів. В глибині серця певно поновив він тоді акт самопосвяти для своєї діцезії.

В суботу, 7. грудня, корабель причалив у пристані Сейнт Джан. Подорож Єпископа скінчилася — він став на землі Канади, у своїй діцезії, де чекає на нього тяжка душпастирська праця: безчисленні поїздки по різноглих просторах Нового Краю, де матиме нагоду пізнатися на місці з вірними, збагнути їх потреби духові й матеріальні, викрити браки й недомагання, щоби опісля зарадити їм...

В Монреалі була перша громада наших емігрантів, що її Єпископ мав стрінути в Канаді. На слідуочий день там мала відбутись Архієрейська Служба Божя. Прийшло перше розчарування: поїзд спізнився кілька годин, так що треба було вдоволитись лише читаною Службою Божою. Торжество відбулось в римокатолицькому костелі, бо своєї церкви там ще не було. Нарід заповнив просторий костел, терпеливо ждав увесь час на появу Єпископа. В імені пароха костела та від емігрантів привітав Єпископа о. Демаре, один з гуртка французьких священників, що прийняли наш обряд, а з правдивою посвятою й самозреченням працювали серед наших вірних. Віра наших емігрантів була тоді сильно загрожена внаслідок інтензивної та лукавої пропаганди протестантів та схизматиків. Своїх священників було тоді ще за мало, щоби протидіяти успішно цій вирахованій акції. Тому прийшли з поміччю нашим вірним священники чужої народности, але широ віддані нашим емігрантам.

При кінці привітальної промови вручив о. Демаре Пресвященному сто доларів, що їх емігранти зібрали як дар любови для свого Єпископа. Промова Єпископа до вірних була коротка, але щира. Заповів однак Молебін і проповідь на по-полудне й тоді явголосив сердешну проповідь до вірних, що знову заповнили костел.

Секретар Єпископа виїхав до Вінніпегу, щоби там приготувати прийняття свого Владика. Приняття мало відбутись на празник св. О. Николая. Сам Єпископ з товариством о. Сембратовича виїхав у понеділок до Оттави, де зложив ві-

зкту Королівському Намісникові та представникам центральної влади Канади. — Звідти завернув до Філадельфії, щоб там відвідати давнього щирого приятеля, Преосв. С. Ортинського та передати йому привіт з рідного краю. З Філадельфії через Торонто, Судбура й Форт Вільям виїхав до Вінніпегу, де — по зарадженні Риму — мала бути столиця дієцезії та стала резиденція Єпископа.

Українська громада в Вінніпегу знала, що Єпископ вже в Канаді, тож нетерпеливо ждали його прибуття. Приїзд Єпископа заповіджено на 9. годину ввечорі, на день 18. грудня. Першу Архієрейську Службу назначено на 19. грудня, в храмовий празник, інтронізацію на неділю 22. грудня, у церкві св. О. Николая.

Довго перед назначеною годиною до приїзду наші вірні стали наповняти просторий двірець Канадського Папифіку. Небавом двірець і обилжна площа біля його заповнилася народом. Та інакше сталося, як бажалось... Поїзд знова спізнився — бо приїхав доперва в годині 4.15 над райком. На привітання Єпископа явилися тільки вісім священників та невеличка група чільніших місцевих громадян українців.

Кілько то разів повторялись подібні розчарування, коли Владика відвідував місці на Заході Канади! Поїзди спізналися по 2, 4, 6 і більше годин. Нарід виїшов до поїзду, часто з хрестом і хоругвами — а прийшлося ждати цілими годинами.

Тяжко як нікі подорож Преосв. Кир Никити на перший Йордан по приїзді Владика до Канади, заповіджений у Сифтоні. Виїхали ми з Вінніпегу за зимової погоди. Мороз був "козацький", але в поїзді тепло й вигідно. Нездогою зачав падати сніг, чим раз густіше, а далі звіялась сніговія. На дворі світа Божого не видно, поїзд посувався чим раз поволіше, а нарешті став коло Ніпави — стільки накурало було снігу, що поїзд ніяк не міг перебитися. Цофнено поїзд дещо взад, відчеплено машину, щоби нею пробити дорогу. Машина розганялась й вдарла у сніг, потім знова цофралась. В розгоні вдарла поїзд, мало не стручала нас з сиджень, а вагоні з рейок. І так воно повтарялось довший час. Та дарма! Машина встила тільки збити сніг у тверду масу — тевер не було вже мови про дальшу їзду! Наш Владика, хоч дуже рідко сердився, тоді коло Ніпави не міг задержати холоднокровного спокою.

Ми вже повинні були б бути в Сифтоні, а тимчасом ми ще стояли коло Нідави. Нарешті приїхала рятувкова машина зо сибіровим плугом на переді й доперва за нею міг посуватися наш поїзд повільно вперед. В Сифтоні місцеві й доколичні фермери вийшли з процесією та священниками до поїзду, щоби привітати Єпископа. Поїзд мав був прибути ввечорі, а над'їхав з 8-годинним спізненням далеко по півночі. Ввесь той час наїзд чекав ма стації чи з найблищих хазах. Коли Владика нарешті шрїхав, вони привітали його "як належить" та попровалили торжественно до церкви.

Плїановане привітання Владика не двірці в Вінніпегу, 18: грудня ввечорі не вдалося. Та наїзд знав, що в неділю, 22-го, мала бути торжественна Інтронізація Єпископа та Архієрейська Служба Божа в церкві св. О. Ніколая. Тож поїшав себе, що все таки за кілька днів буде мати нагоду його побачити, привітати, виявити свою радість та одержати його Архієрейське благословення...

Церква св. о. Ніколая у Вінніпегу, в якій відбулася Інтронізація
Кар Николта Будзи

Приїшла ця історична неділя, 22. грудня 1912. р. День був гарний, соняшний, досить теплий. Ця погода сприяла небувалому торжеству української еміграції в Вінніпегу. Вже від години дев'ятої рано гуртки вірних стали напливати до церкви, хоч Богослуження мало починатися доперва в годині 10.30. Церква св. Ніколая є простора, але всі знали,

що на таке торжество вона буде за мала. Тому й спішили завчасу, щоби забезпечити собі місце.

Перед годиною десятою, церква вже була заповнена щертю; на площі, довкола церкви, число вірних постійно збільшало. По тодішнім обчисленням, на церковній площі могло тоді бути понад дві тисячі вірних. Було тут чимало людей теж з колоній, з міста Виннищегу. Молібний елемент був зайітно переважальний. Лиш де-не-де можна було побачити старшого мужчину чи жінку. Настрій у присутніх був піднесений, релігійне чуття було помітне на обличчях...

Кілька хвилин перед год. 10.30, роздався голос дзвону; хорі зворушився, очі всіх звернулись в сторону дому ОО. Василян, звідки, з процесією, мав прийти Владика. Ось і процесія, вона поволі рушав вперёд, при звуках пісні "Пречистая Діво, Мати", що здіваються з гомоном дзвону в одну радісну, одушевляючу, симфонію. Серця б'ються живіше, в неодному оці блищать сльоза. Вже видно священиків, а за ними Кир Никита, одягнений в Архієрейську мантію, в мітрі на голові, з жезлом в лівій руці, а з хрестом у правій. Це була незабутня хвилинка...

У дверях Церкви ждав на Владика Отець парох: Він приклякнув, поцілував перстень Владика, та передав йому, як господареві усієї дієцезії, церковні ключі. Відтак представники парохії привітали Владика хлібом і сіллю, вгідно з нашим давним звичаєм... Під звуки грімкого й радісного: "Будь Ім'я Господнє благословенно..." Владика ввійшов у першу церкву своєї Дієцезії. Перед престолом він припав ниць до землі й молився за своїх вірних, за священиків, та просив Божого благословення для своєї нової, тяжкої праці...

Коли Єпископ вже був зібраний у всі архієрейські ризи, приступили до нього священики й на знак підчинення приклякнули перед ним і просили благословення. Отець привітав Владика о. Дидяк, настоятель ОО. Василян у Канаді, говорячи в імені духовенства та вірних. Він висказав, у гарячих словах, загальну радість з приводу назначення свого Єпископа для українців у Канаді, та змалював то щастя, що наповняло серця вірних, коли побачили свого Архієпископа між собою. При тому він запевнив Владика про любов, вірність, послух і готовість до співпраці з ним для добра й слави Церкви й Народу.

Відтак о. Сембратович відчитав в українському перекладі писемо-грамоту св. Отця про номінацію о. Никити Будки на Єпископа-Українців Католиків Канади та про наділення його повною Єпископською властю. В церкві запанувала врочиста тиша; з запертим віддыхом нарід слухав пам'ятних слів історичного Письма, де між іншим св. Отець напам'ятовує вірних, щоби вірно повинувалися Владци як намісникові Христа. По прочитанні номінаційної булі, всі в церкві з одушевленням відспівали: "Многая Літа" св. Отцеві, Метрополитові та новому Владци.

Відтак почалася Архієрейська Служба Божа, з усією величністю та красою нашого обряду. Літургічні співи могутньо линули з сердець побожного народу... Здавалось, що в цей пам'ятний день в них було більше задалу, щастя та надії як звичайно воно буває. Це була свідомість, непохитна певність, що нова доба розпочалась для української еміграції в Канаді...

При кінці Служби Божої промовив до вірних Владика. Очі, уми, серця всіх жадно ловили ті перші слова свого Архипастыря. Про все інше вони тоді забули. Це був корм, пожива душі, що П'єр бажав нарід понад усе. "Вітаємо Вас хлібом і сіллю, прийміть нас і Ви Божим Словом", сказали були Владци при вступі до церкви. Тефер Владика сповняв це їхнє прохання. — Слово за словом падало з уст Владики й норинкло в серцях вірних. Воно їх підносило й одушевляло... Владика вітав вірних від їхніх рідних у старому краю. Він дякував їм за молитви й щире привітання. При тому він висловив теж щирі слова подяки від всіх вірних для Апостольської Столиці за визначення Єпископа для українського народу в Канаді. Далше, він довше зупинився над двома головними темами: Церква й школа. Ці теми мали бути головними в проповідях Владики й пізніше. Він часто заговорював їх у своїх науках і проповідях. Завсіди заохочував він вірних шанувати свою віру, обряд і Церкву; бути вірними Богові й Церкві та за ніщо, з діяких причин не кидати Бога й своєї Церкви; дорожити своїми релігійно-національними скарбами, обрядом і рідною мовою, щоби жити своїм власним життям...

В цій проповіді, Владика гарячими словами заохочував теж нарід до сердешної набожності до Пречистої Діви Марії. Він зазначив, що в П'єр празник одержав свої єрефські

й Єпископській свяченню, та що саме в празник II Несторо-
ного Зачаття обинмас провід Дієцезії. Тоді він заявив, що
віддає свою дієцезію з повним довір'ям під Покров Небесної
Неньки.

При кінці проповіді Владика підніс з признанням за-
слуги ОО. Василяян та прочих місіонерів, що з надзвичай-
ною посвятою й самозреченням працювали над удержан-
ням та скріпленням духа віри серед української еміграції
в Канаді.

В подяку Господу Богу за Його ласки, відспівано після
Служби Божої похвальний гимн: "Тебе, Бога, хвалім", а
опісля Владика благословив наряд Найсвятішими Тайнами.

Всечері цього дня вітали ще Владика дітя школи св.
Николая, влаштуовуючи на його честь старанно підготова-
ний концерт і коротке представлення. Зворушений до гли-
бини душі, Владика дякував дітям за їх привіт і гарний кон-
церт, зазначаючи що він почувався між ними не на чу-
жизні, а як у рідному краю. Він заохотив дітей пильно вчи-
тися та ніколи не забувати, що вони українські дітя. Кожна
дитина одержала тоді від Владика гарний образець на
спомин.

Єпископською резиденції у Вінніпегу, столиці дієцезії,
ще не було, тому Владика вдячно прийняв ласкаву пропози-
цію ОО. Василяян, щоби замешкати тимчасово в їх домі біля
церкви св. О. Николая. Тут відступлено для нього два по-
кої, а третій для секретаря. Добрі Сестри Служебниці дба-
ли, з питомих їм хистом, про страву й другі потреби доро-
гого Гостя. Так провів Єпископ, без журби про насушний
хліб, повних три місяці в гостинному домі оо. Василяян.
Свою вдячність за це висказав їм у першому письмі до свя-
щенників і вірних (22. бер. 1913).

О. Сембратович тим часом глядів за скромним будян-
ком, що був би відповідним на сталу резиденцію Єпископа.
Небавом закуплено недокінчену ще хату під Ч. 511 на вули-
ді Домініон, у західній дільниці міста. В половині березня
Єпископ замешкав там на стало.

ІОЛЕ ПРАЦІ

1. Існуючі здобутки еміграції

Священники — Місіонарі — Сестри Службницькі —
Церкви — Школи — Часопис

Як представлялась діспезія під зглядом релігійним та національним, коли Єпископ обняв її провід? Не дуже світло, але й не безнадійно.

Дві речі особливо складались на те, що Єпископ міг піднятися праці з узasadненим довір'ям, — абстрагуючи від Божої помочі, обіцяної Христом всім своїм ученикам і Апостолам. Найперше, це були існуючі вже здобутки; відтак, не був загальний-під'юм духа, що обхопив всю нашу еміграцію на віетку про іменування свого Єпископа та про його приїзд.

Скромні були досяги релігійно-національної нашої еміграції в Канаді з хвилиною прибуття Єпископа. Але вони були, й були солідні. З вдовolenням відмітив це Владика в своєму першому Дастисьському Листі (20. квіт. 1913. ст. 9.): "Початки вже зроблені. Я застав тут більше зробленого для уможливлення організації церковної і шкільної, чим сподівався".

Застав Єпископ, у першу чергу, гурт священників-місіонерів, світських і монахів, що трудилися з героїською самопожертвою серед найтяжчих умовин між емігрантами, що були розкинені в бідньих і менших гуртках по широких степах. Наша еміграція була тоді ще молода; перші емігранти щойно зачинали дораблятися; ті, що прибули пізніше й ті, що стало прибували, біділи тяжко. Жили в землянках серед корчів, їхні фарми були невироблені, коні мало в кого були; місточка були лише десь-не-десь. Нераз тиждень часу забирало, щоб принести на плечах мішок муки та які там другі необхідні речі з найближчого оклепу. Дорог мало годі було, та й вони були в лихому стані. Кто привик до теперішніх вигод життя в Канаді, читатиме оці радки мов яку байку — а сором їм тому, це була суворя дійсність.

В таких умовинах приходилось священникові вести душпастирську працю серед емігрантів; адоволятися широкою гостинністю та якими там "вигодами" бідняк нарид міг його вітати.

Єпископ застав у своїй дієцезії дві групи священників: родовитих українців — це були оо. Василіяни та світські священники; і монахів-Редемптористів, з роду бельгійців, та гурток Канадських священників-французів. Одні й другі, ці останні, посвяtilись праці для наших опущених вірних. За згодою своїх Єпископів та дозволом Риму прийняли наш обряд — звичайно на п'ять літ, бо була це в очах Апостольської Столиці рятунокова спроба в крайно критичній релігійній ситуації емігрантів. Вивчившись нашої мови та обряду, звичайно в монастирях оо. Василіян у Галиччині, а відтак одні від других, віддались ревній праці для збереження католицької віри й духа серед нашого населення.

Їх праця не йшла до руки протестантам, що оживали всяких засобів, щоби видерти з душ наших людей католицьку віру, а відтак і національну свідомість. Поява цих священників-місіонерів поспеула їх пляни, поділлала як гамулець у їх розгоні. Тому й сіяли недовір'я до них, ширили підозріння, що вони хочуть перевести українців на латинство, сфранцузити, відобрати церкви та передати французам, тощо. А що мали вже являтих агентів-проповідників українців, видавали своїм коштом сектарський часопис "Радок", що був їх речником. Де ширили ці фальшиві наклепи та підозріння. Ті самі підозріння та наклепи йшли теж з табору деяких свідомих впрочім українців у Віннишегу та з їх часописів. Як легко зрозуміти, православні батюшки та москвофіли серед емігрантів розтрублювали це на всі голося.

Треба признати, що навіть у вироблених греко-католицьких умах не було все ясного розуміння справи, ясної постави, піддержки, заохоти. — Тим часом прості люди, серед яких працювали ці священники, а переважачою більшістю мали до них повне довір'я, пошану й любов.

Цю трагічну ситуацію ясно схопив Митрополит Шептицький та красно виразив її в листі до о. Деляре, писаному на від'їзді з Канади після візитації 1910. р. Ось його слова:

"Перед опущенням Канади, хочу Вам переслати щирю подяку за Вашу гостинність, та желання успіху в праці і побіди над всіми труднощами в праці для добра українського народу в Канаді. Не дивуйтеся, що тих трудностей часом много і не зражайтеся ними. Наш народ відчуває потребу мати своїх священників, своєї народности, се правда — прав-

да і се, що під вражінням сего бажання може часом недоцінювати посвяти чужинців, що покинули свій край, свій нарід, перейшли на інший обряд, пристали до чужих людей, щоби для них працювати і заховувати їх при вірі. Та жертва Ваша не лишиться без оочів, перед Богом і нами, але з часом буде також оцінена через український нарід, для котрого Ви посвятили своє життя. Наші люди в Канаді переконуються, що Ви не шукали для себе свого, добра, коли вже близько двадцять літ тому, Ви се діло розпочали." (Голос Ізбавителя 7. 10. 1924 — навів о. Божик).

Куди болючішою була ця ситуація для першого Єпископа українців Канади. Його завданням було з'організування дієцезії, запевнення в ній ладу, випровадження її на шлях спокійного розвитку. Серед цих обставин це завдання було дуже велике, а розв'язка його ставала чим раз пекучішою; проволікати її було неможливим. Вона була причиною безустанної журби для Єпископа, джерелом гірких моральних терпіль.

Як не глядіти б на різні його зарядження, його метою було виключно добро дієцезії та повірених йому душ. Неоспорним фактом є, що Єпископ розумів та цінив працю священників-місіонерів чужого нам роду. В наведеному вже Пастирському Листі висказує своє признание виразно: "Ви ємокопросвященним Єпископам Канадійських католицьких народів і їх Всеєчним Душпастирям, що дбали про се, щоби Русини не стратили своєї віри і вічного спасеня і помагали Русинам, як лише могли, а тепер по моїм приїзді мені часто помагають в моїх дуже трудних початках, висказую ту публично як найсердечнішу подяку." (ст. 10).

Фактом є теж, що Пресв. Будка отверто ставав в обороні цих священників, коли часом парохії, під'юджувані часописами та агітаторами, відмовлялись приймати їх на Богослуження, в надії, що тим способом змусять Єпископа дряслати їм священника українця.

Єпископ, що ніс відповідальність за добро та розвиток дієцезії, не міг не числитися з цим домаганням вірних; не міг ігнорувати періодично повтаряючихся заворушень у парохіях, скарг та прохань, що дохдїдали до нього, особливо коли стали прибувати священники з рідного краю.

Для Єпископа була це справа чи не найболючіша з самими обняттям проводу дієцезії. З різних причин вона постій-

но загострювалося і розв'язка її ставала конечною. Можна не погоджуватись із способом розв'язки, однак справедливість зглядом Єпископа вимагає, щоби зрозуміти дані обставини та судити справу холоднокривно та об'єктивно. Деякі з цих чужих по походженні священників повернулися до латинського обряду, а інші залишилися даліше в нас. І так о. Жая, що до нині остався в нашому обряді як монах-Василіянин, много трудився для добра нашого народу, в різних ділянках його життя. в ділянці релігійній, народній і політичній, так у Канаді, як у Старому Краю й на Скитальщині. Він є загально знакий, шанований і люблений серед наших людей. Він здобув собі серед них вдячність і признання.

Інші вернулись до латинського обряду, — мабуть з чувствами жалю та огірчення. Нині, під кутом сороклітньої перспективи, вони й ми бачимо всю справу в правдивому світлі. — На всяк случай, о. Сабурин, колишній голова нашої Місії в Сифтоні, до нині живо цікавиться нашими справами, бере участь у наших торжествах, навіть у Римі вставиться за нами. Хто знає, скільки причинилися праця й терпіння ревних, щирих місіонерів до так гарного розвитку нашої діцезії в Канаді...

При приїзді до Канади, Преосв. Будка застав п'ять оо. Василіян, а саме: оо. Дидика, Филипова й Ладіку, теперішнього нашого Архієпископа, в Вінніпегу; о. Крижановського в Мондері, о. Гуру в Едмонтоні. Оо. Гура й Крижановський працювали в Канаді від весни 1904. р.

Крім оо. Василіян було тоді в Канаді шість світських священників. Були це Отці: Андрохович, др. Єрми, Винярський, Волярчук, Кінаш і Роздольський. Сьомий, о. Красіцький, парох "Малої церкви" в Вінніпегу, що не мав канонічної правовласти, підчинився сейчас власті Єпископа, зложив йому присягу вірності й став сьомим діцезальним священником.

Отці Редемптористи, що працювали між нашими вірними, коли Єпископ прибув до Канади, були: оо. Деляре, Декан і Тешер. Вони обслуговували з Йорктому теперішні округи Йорктонський і Айтунський. Отець Бульс, теж Редемпторист працював у Брендоні та околиці. О. Деляре був у Канаді від 1899. р., прочі три приїхали 1904. р. Всі вони, хоч белгіяці родом, ~~були~~ українським духом.

В Сифтоні була третя група священників нашого обряду: Були це родом французи-канадійці, що посвяtilись праці серед наших емігрантів, прийняли наш обряд та ревно й з замилюванням трудилися серед інших людей. Були це ОО: Сабурин, Жан, що пізніше вступив до Чина оо. Василя, Клявелью, Ганьон і Демаре:

Таким чином духовний провід дієцезії, коли Єпископ став на її чолі, представлявся ось-як: Єпископ, — дієцезальних священників 13, включаючи секретаря Єпископа, — священників-монахів 9. — О. Сембратович виїхав до Відня в березні 1913. р. і вернув доперва після першої світової війни.

Крім священників застав Єпископ гурток *Сестер Службиць Непорочного Зачаття П. Д. М.*, що під проводом душпастирів вели свою велику працю для добра церкви й народу. Розміщені вони були в чотирьох домах у Вінніпегу, Сифтоні, Мондері та Едмонтоні: Трудилися навчанням дітей, відвідуванням хворих, удержуванням богослужбних приборів та порядку й карності в церквах. Само їх життя молитви та самопосвяти могутньо впливало на релігійного життя народу.

Приїжджаючи до Канади, Пресв. Будка застав коло 80. церкв. Були це здебільша скромні дерев'яні каплички, розсіяні по степах Манітоби, Саскачевану й Альберті, Але були й гарні церкви, що стоять до нині. Найбільше було їх в Альберті, де була найстарша еміграція, вже дволіт загощподарована. Найкращі були: в Вінніпегу, св. о. Николая; в Сифтоні, св. Йосафата; в Мондері, св. Петра й Павла; в Едмонтоні, св. Йосафата; в Брендоні, в Рамі, тощо. Всі були дволіт просторі та високі, з банями, будовані на канадський лад з дощок; мурованої церкви не було тоді в цілій Канаді ні однієї.

Найстарша церква й парохія в Канаді була церква св. Володимира й Ольги (початково св. о. Николая) в Вінніпегу, так звана "мала церква". Побудована вона 1900. р. і посвячена о. Заклинським. В 1907. р. перебудовано її та значно побільшено.

На цілому Сході Канади не було ні однієї нашої церкви. Доперва переїхавши поперех дві тисячі миль від пристані, знайшовся Єпископ у першій своїй церкві, в Вінніпегу. Тут знайшов рівнож першу *українську школу* св. Николая, не далеко церкви того ж святого. Це гарний, обширний, три-

поверховий мурований будинок, поставлений 1910. р. заходами й коштом місцевого римокатолицького Архієпископа Ляцкевича, великого приятеля й добродія нашої церкви й народу. Школу провадили Сестри Служебниці по приписам шкільних законів Манітоби, але в релігійному та українському дусі. Школа є власністю їх Згромадження. В січні 1914. р., на Різдвяному Концерті шкільних дітей, Архієпископ передав їм школу на повну власність.

Архієпископ побудував 1911. р. ще другу школу для українців — в Сифтоні. Це була школа для хлопців, малий семінар — її ціллю було приготувати учнів змайку до стану духовного. Св. Отець наділив її титулом "Апостольська Місійна Школа". Учнів було в ній 16, виховувались в релігійному та українському дусі. У привіт Преосвященому на Йордан 1913. р. відіграли гарне українське представлення. Сестри Служебниці в Сифтоні провадили ще другу школу для місцевої дітвори.

Подібні школи провадили Сестри й ври своїх монастирях в Едмонтоні та Мондері. Рідні школи існували тут і там при місцевих церквах, однак неорганізовано та доривочно. Це був радше вираз вродженого інстинкту вдержання на чужині свого питомого національного характеру.

Слід згадати, що певне число наших хлопців (11) виховувались у малому семінарі та в Колегії на Сейнт Бонифас.

Всі ці школи були проваджені в релігійному та українському дусі. Попри них були ще три державні учительські семінари ("нормал скул"), основані для українців та вдержувані урядом з політичних причин та для політичних цілей. Консервативний уряд Манітоби вдержував таку школу в Брендоні (від 1904. р.), а ліберальні уряди Саскачевану й Альберти отворили семінари для українців 1912. р. в Ріджайні та Вегревил.

Політичні згляди були основою й ціллю цих урядових інституцій. Число імігрантів українців росло рік за роком і політичним партіям ходило о те, щоб запевнитися для себе, їх підтримку в виборах. А між імігрантами знайшлися знову спритні умці, що зміглі використати можливості сприяючої ситуації. Дайте нам школу, де будуть виховуватися вчителі для шкіл серед українських емігрантів, а будете мати людей, що зможуть поперти нас своїми впливами. — Таке

вираховання. Істино політичні згляди творили й основу й мету цих урядових семінарів учительських — і несли в собі зародок їх остаточної загибелі. В 1915. р. їх усіх знесено, з політичних зглядів. А що робило їх "дарунком данайців" для нашої еміграції, було те, що хоч безконфесійні в засаді, та фактично були вони черговим орудником протестантів у їх завзятих зусиллях, щоб з'асимілювати безрадних імігрантів, зробити їх протестантами, а так і англіками.

В Віннепегу застав Єпископ "ще український часопис "Канадійський Русин", отверто католицький тижневик, оснований в 1911. р. Архієпископом Лянжевином. Першим його редактором був Н. Сироїдів. Часопис був добре редагований та інтересний. Мимо ідовитих налестей явно протестантських та схизматичьких часописів з одіого боку, та ворожо наставлених до нашої католицької церкви радикально-націоналістичних часописів з другого боку, мав він поважне число передплатників і був залюбки читаним. — Скоро тільки Єпископ приїхав та обняв провід дієцезії, Архієпископ Лянжевин віддав йому часопис у повну розпорядність.

Оце були підвалини дієцезії як застав їх Єпископ у хвилі свого приїзду. На них прийшлося Владиці дієцезію розбудовувати. Були де конкретні основи, і слушно зазначив Єпископ у Пастирському Листі, що "застав тут більше зробленого... чим сподівався".

2. Підйом духа серед емігрантів

Злидні матеріальні й духові — Наступ на віру емігрантів — Розвідюється — Сонце надії зійшло — Маніфестації віри — Сердешні співбрати

Другим чинником, що викликавав узасаднені надії кращого майбутнього, був надзвичайний підйом духа, що охопив загал нашої еміграції на вістку про номінацію та близький приїзд Єпископа. Щоби зрозуміти цю радість та одушевлення, треба перенестися духом у ті часи, зрозуміти тодішнє життя наших людей, що прибували все в більшому й більшому числі до нової країни.

Гіркі були ті перші роки на чужині! Хата, це була часто землянка, яма викопана в землі, вкрита дерюгами, пруттям, ляміям та камінями. Доріг не було: хотів хто зай-

ти до сусіда, мусів брати сокиру, затинати дерева в лісі, щоб не зблудити в повороті домів.

До skleпу в найближчому містечку було далеко — не раз тиждень треба було часу, щоб принести мішок муки на хліб. На зарібки мусів емігрант ~~ти~~ м'ялими вздовж залізничного шляху аж доки не дістався до якогось більшого містечка, де міг набитися на роботу. А вдома жінка вмивалася сльозами, потішала діток та присягала собі, що тут не буде, що повернеться в рідний край...

Дошкулювали матеріальні злидні, нужда, опущення. Та куди більший сум налягав на душу, коли прийшло неділя, свято. Так хотілося піти до церкви, на Службу Богу, співати з народом: Господи, помилуй — Единородний Сине — Іже Херувими... Ці чудові співи гомоніли в душі, а за тим і привиджувалася церква в рідному селі... Так хотілось би вклякнути перед духовним Отцем, висповідатись, отворити перед ним своє серце, розказати весь свій смуток, горе...

В живій пам'яті в мене, що оповідав мені старший уже літами емігрант про свій перший Великдень в Канаді: "Вийшов я, каже він, вчасним ранком тай ходжу по зрубі, мовлю пацер. Сонце сходить, здоровий приморозок, благословляється на гарну днину. Думаю про торічний Великдень в краю, про процесію, дзвони, Христос Воскрес, і тоска налягає на душу. Сльози котяться з очей, плачу як дитина... Нараз спиняюсь, слухаю — чи причулось мені, чи то чути дзвін? Ба м м м... а за хвилю знову бам м м... чути голос дзвона — тихо, невизначно, але дзвін... Біжу, кличу жінку: ходи - но, кажу, десь тут має бути церква, чути дзвін. Слухасмо обоє — і знову дасться чути бам м м - бам м м... А ми обоє в плач, а далі кожухи на себе, і в дорогу до церкви за голосом дзвону. Через зруб, через корчі, ідемо на-впростець туди, звідки чути голос дзвона. Увійшли пів милі, перед нами ліс і з нього чуємо дзвін. Підходимо ближче — і тут ціла зграя "петриків" зривається з землі, полетіли — аж злякалися, стрепенулись. А за хвилю, звідти, де полетіли степові кури, чуємо знову: бам м м... бам м м... То знаєте, Отче, голос "петрика" подавав здалека на глухий гомін дзвона, але ми того тоді ще не знали. І так вертасмо домів, та тільки з більшим жалем..." Ще чую старика, ще няні виджу сльози в його очах при оповіданні про свій перший Великдень в Канаді.

Не дивно, і це буде велика честь для наших емігрантів - піонерів, — що першим будинком, що його видвигали, була капличка, хоча й окрема церковця, щоби було де спільно помолитися, співати церковну пісню. А священник — має прийти, таж люди писали до Митрополита, просили, щоби прислав священника . . .

Гіршим, під оглядом віри, було положення по містах, особливо в Віннипегу. Тут осіли на стало емігранти - робітники, а інші приїздили зимувати. Тут гуртувалась перш за все наша інтелігенція. Це були переважно гарячі патріоти, часом наіхнені радикально - соціалістичним духом, а були тут і люди ворожо наставлені до католицької церкви...

Тут жили українці католики всуміш з православними нашими братами з Буковини. Ці останні мали свої церкви й священників. Середовище, в якому всі воми жили, було протестантське. З цієї комбінації обставин повстав потрібний наступ на католицьку віру наших емігрантів, безрадних без священників, як віаці без пастиря. З одного боку різні протестантські секти намагались заманити їх до себе; з другого боку російська православна місія з Америки вислала тут батюшків і єпископів, що виносили під небеса срос православ'я, висмівали й паплюжили злуку з Римом, католицьку сражкію, Папу Римського, тощо.

Та цей подвійний наступ на віру наших людей був би пройшов безуспішно, якби не те, що його активно лопирали й пропагували радикально - соціалістичні елементи нашої еміграції.

Грубі маклєтє та очернювання всього, що католицьке, на сторінках української преси, так видаваної за гроші та в користь протестантів і православних, як і тієї, що служила для іпропаганда радикально - соціалістичних кличів, посилювали цю сумну акцію. Тоді як решта нашої преси тих часів, хоч оживлені ідеалами дійсного патріотизму, часто при томч всьому мовчала . . . Це ніяк не причинилося до нашої національної чести в очах чужинців . . .

Треба бути справедливим і признати, що були інтелігентні одиниці, які ніколи не захитались у вірності своїй католицькій церкві й ніколи не лакомились на легку наживу коштом найвищих цінностей для людини: віри й чести. Рівнож треба зазначити, що були й одиниці, які вправді заломались були хвилево, але знайшли опісля досить

сили характеру, щоби виректися нечесного зиску та лишити нікчемну спілку. Одні з них зробили це скоро, другі по довшому досвіді, але всежтаки повернули на правдиву дорогу.

Тож не дивно, що під напором такого наступу захитався бідний емігрант! Він не мав ще тоді часопису, що розголжував би йому справу, що дав би піддержку. Не мав він тоді теж свого священика; а коли в ряди - тоді з'явився який священик, то не завжди міг сповнити свою високу місію, бо в бідного емігранта вмовлювано, що католицький священик хоче перетягнути наших людей на латинство, передати французам... Нині можна дійсно дивуватись, що мимо всієї тієї пекельної злости нарід наш зберіг свою віру. Боже Провидіння чувало над ним і простягло свою всемогучу руку, над його майбутнім.

Поява Митрополита Шептицького в Канаді 1910. р., його відвідлині вірних, його вітцівське серце, теплі слова науки та заохоти, його обітниця, що старатиметься про Єпископа й священиків для них — навіть знесвага, що її завдано йому в Ванкувер, — все те піднесло нарід над усі, немов зняло луску з очей. Нарід став свідомішим своєї віри, став проганяти фальшивих священиків; заблукані стали вертатися до батьківської віри. Новий дух, нові надії вступили в серця народу.

В травні 1911. р. почав виходити в Вінніпегу "Канадський Русин", український католицький часопис, що став сміло в обороні віри емігранта. Журнал лучив наш нарід з рідним краєм та сдиав громади українців-католиків в одну спільноту. На його сторінках находили наші вірні напружні своєї релігійно-народньої праці та могли аживати його за свого речника й оборонця. Цей журнал висі багато духа в прибиті шари нашої еміграції та сильно скріпив дух наших вірних...

А коли літом 1912. р. рознеслася вістка, що Рим уже назначив Єпископа для Канади, що його приїзд недалекий, радість та одушевлення емігрантів не знали границь. Кожному новинку про Єпископа, про його консекрацію в Львові, про всі його рухи, його життєпис передавали собі з уст до уст. Враз із тим ішли приготування на його привітання. З усіх закутків Канади йшли на руки оо. Василян у Вінніпегу жертви на "дар любови" для Преосвящено-

го. Хоч жертви ці були дрібні, бо емігранти були бідні, та все таки становили вони поважну суму \$1.955.00.

З великою радістю вітали Єпископа, коли остаточно він прибув до Канади. Де тільки він з'являвся, нарід з далеких, околиць виходив йому на зустріч, йдучи часто мільями пішки. По більших містах маси народу збирались на залізничних двірцях ще довшо перед приїздом поїзду. Часом вони мусли довго ждати, бо нераз поїзд прибував з кількома одиним спізненням, як це було в самому Вінніпегу. На фарамах то прийняття було дуже торжественне: мужчини виводжали на гарно прибраних конях та творили почесну сторону навколо Єпископа. З церкви виходила процесія, згідно з традицією з рідних земель. По торжествах Владика запрошувано зі всіх сторін, бо всі бажали мати його в себе.

Був це могутній об'яв найшкрішого ентузіазму, що обхопив усеє нарід. Виріс він не з пропаганди чи агітацій, не було в ньому нічого штучного, вданого. Була то стихійна маніфестація віри, вияв відродження, натхненого надії та порукою кращого майбутнього.

Часом ця глибока віра народу проявлялась в дуже нерозуміючий спосіб. Пам'ятаю, першої зими після Йорданських Свят, Єпископ відвідував парохію Гудія, Йорктонської округи. Поїзд прибув на стачію доволі пізно, вже вночі. Ми виходимо з вагону, а тут нарід тиснеться при самому вагоні. Очі всіх ви'ялені на платформу вагону, всі хочуть побачити Владика. Нема як зійти по східцях, густа лава народу при самому вагоні. Так стоїмо хвилину, трьох нас, вдягнені в кожухи — ніхто не знає, що тут Єпископ, але всі певні, що Єпископ є, що приїхав до них. Настала квіляна глибокої тиші, немов сам хід часу сплився; — а відтак у наговні хтось закликав: "Слава!" — Немов довго гамовані води, свідомі нараз своєї непереможної сили, проривають греблю, — так напружені чувства сердець вибухають нараз у цісні — "Слава во вишних Богу і на землі мир..." Хвалім Тя, благодарим Тя, кланяємтися, славословим Тя, Господі, Царю небесний... Вся та величя після Славослов'я наловляє темну зимову ніч на чужині, несеться радісно безмежним просторами, аж до трону Всевишнього. Сама атмосфера дрижить духом віри. Ми не на сідній стачі на степах непривітної чужини, не серед темної зи-

мової ночі, а в світляних престолах величнього образу Божого. Стоймо з відкритими головами перед Ним, молитвою в серцях...

Скільки то подібних стихійних проявів віри з приїздом Єпископа можна би переповісти! Тарма, що сектярські часописи обісцували Владика грізю, висміяли, що дехто відвесаився до нього з погордою, заваєвним кофедом, всім було ясно, що настала нова добра для української еміґрації, для Української Католицької Церкви. Особа Єпископа стала еимволом реліґійної та національної віри еміґранції.

Дуже помічним для нового Владика було прихильне наставлення Канадської римо-католицької ієрархії. Всі папські Єпископи вітали його приїзд дуже еврадно. Вони розуміли його трудне завдання, йшли йому з поміччю всіма способами. Многі з них остали на все його інтимними приятелями.

НЕВТОМНИЙ АПОСТОЛ

*Заєдно в дозові — Богообуження — Інкорторація
— В Кайцельярії — Авдієнції — Запис церков —
Нові церкви — Приїзд священників, питомців —
Зріст Зґромадження Сестер Служебниць — Вурци
Журби й терпіння — Колегія св. Йосифа —
Інститут "Просвіта"*

Милими та скрипляючими були для Єпископа прояви любови, пошани й лояльності вірних. Проте нагадували вони йому відвічальність та обов'язки пастирського уряду. Їх виконення вимагатиме від нього важких та безупинних трудів, неуставного самопожертвування. А тих трудів, того самопожертвування, дав Єпископ дієспезії повну міру, не щадячи ні часу, ні сил, ні здоров'я.

Столицею дієспезії був Вінніпег, де була стала резиденція Єпископа. Та всі умовни складались на те, що Єпископ міг бути тільки рідким гостем у своїй хаті. В першу чергу, треба було відвідати поодинокі церкви та еміґрантські колонії. Особистий вгляд Єпископа в умовни життя еміґрантів був конечний для планової праці. Крім того вірні самі прохали відвідни Єпископа. В міру можспости треба було ковольти їх бажання.

І так зачались Архієрейські візитації — довгі подорожі залізничними, санными, Канадськими повозками "богами"...

Від стації до церкви, на станцію, знову до церкви, відтак знову до залізниці, або до дальшої церкві... ото була одноманітна програма, що стало повтарялася. І то часто серед тріскучого морозу, сніговиці, сляки, злив... Не бракувало й всякого рода пригод, часом комічних, часом небезпечних, бо доріг було мало, треба було їхати навпростець, як тільки вдалось, день і вночі. Не було тоді гостинців, не було авт, не було ogrіваних санок, "кабузи".

Опісля дальша тяжка праця: Богослуження в церкві, проповідь, сповіді, довгий піст. Після перекуски по відправі, треба було хрестити дітей, нераз кільканадцятро нараз, вінчати молодят. Відтак приходили парохіяльні справи, припинання делегацій з подальших емігрантських колоній. Була це важка праця й для здорової людини, а здоров'я Єпископа не було міцне; шлуночкові недомагання більше й більше давались взнаки. Ще зразу, коля Єпископ брав з собою секретаря, було яко так; можна було розподілити працю, влігшити тягар. Але часто приходилося Єпископові вислати секретаря на відправу до лібрар, а на візитації їхати самому. Та Владика ніколи не щадив себе, віддався важкій праці всією душею, всіми силами.

Сейчас після інтронізації відвідав Єпископ українську католицьку громаду в Форт Вільям. В неділю 29 грудня правив Архієрейську Службу Божу в церкві св. Володимира й Олґи, на Різдво Христове, в церкві св. О. Николая, в Вінніпегу. На св. Стефана вже був він у Брендоні, на Йордан у Сифтоні, в неділю по Йордані в Етелберт. З початком лютого виїхав до Торкстону, відвідав церкві в Саскачевані, а 2 березня вже почав він Архієрейську візитацію в Едмонтоні, опісля в Мондері та в других церквах цієї округи. В половині березня Владика с знова в Вінніпегу, а після недовгого побуту виїжджас дальще на візитації...

Рівночасно з тим веде Владика другі організаційні праці. В січні закуплено резиденцію для Єпископа та розпочато справу Інкорпораційного Акту в парламентах Манітоби, Саскачевану й Алберти, й Отави. Найперше Інкорпораційний Акт перейшов у Манітобі; це було в половині березня. До кінця року вся Інкорпорація була доконаним фактом. Усі церкві, записані до приїзду Єпископа на ОО. Васклян, ОО. Веремптористів, на Єпископа Оргинського в Америці та на римо-католицьких Єпископів перешисано на свою Корпорацію.

З поворотом до Вінніпегу нова праця забирає знес час Єпископа. Численні листи наспіли до Єпископа в часі його візитівційних подорожей — їх треба перелічити, на них відповісти. Треба також відізнатися до всієї дієцезії Пастирським Листом. — Перший Пастирський Лист є з дня 20 квітня 1913. В ньому Владика повідомляє про ухвалу Інкорпораційного Акту в Манітобі — дякує за щире привітання — прохас вибачення й терпеливості всіх, що писали до нього та ще не одержали відповіді. Висказує свою радість та вдячність Господу Богу за поворот на лоно церкви парохії св. Володимира й Ольги в Вінніпегу wraz із своїм парохом та висказує надію, що другі незалежні церкви підуть за її приміром. В-тому ж часі він пише брошурку: "Дороговказ" для нових емігрантів з Галичини й укладає "статут" для парохій дієцезії. Він приймає, домімо великої праці, різні делегації. Єпископ нікого не відсилав, для всіх має час, усім дає послухання. Не дивно, що часто спора пайка почі, часом далеко поза північ, йшла на кореспонденцію...

Надія Єпископа, що другі церкви "незалежні" т. зн. такі, що з різних причин відмавлялись від запису на церковно-правні корпорації, існуючі до приїзду Єпископа, підуть за приміром церкви св. Володимира й Ольги; здійснилися скоро та в ювній мірі. Одна за другою підчинялись владі Єпископа, майже все одиодушно.

Церква й школа, це дві справи, що були найдорожчі серцю Владика. Вони були неначе двома бігунами, що довкола них оберталась уся його праця. Вони становили центр усіх його організаційних плянів. На кожній проповіді в кожній промові, при всякій нагоді він говорив про них, роз'ясняв їх важливість і konieczність, гаряче поручав їх, захоочував до праці й жертв для їх здійснення.

Число церков постійно більшало: незалежні підчинялися його владі, нові церковні громади почали організуватися. В скорому часі повстають церкви в Сідні, в Монреалі, Торонті, Гемілтоні, Брентфорд-Киченер, Су-Сейнт-Мері, Сусбури, Форт Вільям, в Трансконі, в Мелвил, в Ріджайні, Саскатуні, в Калгарі — щоби згадати тільки побіжно найперші. Всюди, де є більші громади, наріч хоче мати свою Церкву. В цьому часі повстає в Торонто перша наша мурована Церква в Канаді. В два роки пізніше повстає подібна Церква в Монреалі. В самому Вінніпегу треба було думати про більше наших Церков...

Число Церков все зростало, а священників все ще було дуже мало. Треба було думати про нові сили. Преосв. Будка звернувся з проханням до Митрополита й других наших Владик у Галичині перешлати йому кілька нових священників. Боже Провидіння поблагословило його старання. Тоді прийшов до помочі нашим священникам у Канаді Преп. о. П. Ру, Німець-Облят, що прийняв наш обряд, швидко мову і став працювати між нашими вірними. Всі нині в Канаді знають цього місіонера-піонера, архітекта й будівничого найкращих наших церков в Канаді. — З початком червня 1913. р. прийхав до Канади о. Крупа, а за ним прибули другі, молодші й старші: оо. Оленьчук, Ірха, Дрогомирський, Демчук, др. Перепелиця, Роздольський (другий) — щоби згадати тільки найперших. Крім того Єпископ спроваджує зі Львова декілька питомців, що там за почином Митрополита почали студювати богослов'я і приміщує їх в Торонто-нському семінарі, щоби там, під проводом о. д-ра. Редкевича, докінчили свої студії. Новий Владика випускає теж молодих студентів, роджених або вихованих в Канаді, що бажали посвятитись духовному стану й приміщує їх у різних римо-католицьких семінарах. З часом з поміж них мали вийти ревні робітники на ниці Христовій. Та хоч число священників збільшалося постійно, то все ж таки було їх замало. Потреби Церкви росла ще жававілим темпом, що не зменшало журби для Єпископа: Кілько то разів їхав він сам на духовну обслугу папохії, не як Єпископ, а як простий місіонер...

В парі з журбою про духовну опіку для вірних, йшла турботи про релігійне виховання дітей, про поширення та скріплення релігійно-національної свідомости серед еміграції, а особливо серед молоді.

Великою поміччю в розбудові нової дієцезії були Сестри Службинці. Вони почали організувати при всіх ма-настирях школи та займатися вихованням дітей. З питомою собі вмілістю вони заціпляли в молоді серця, зерно св. віри та розбуджували й піддержували любов до Церкви, свого обряду, українських традицій. Тому то Преосв. Будка взяв Сестер під свою дбайливу опіку й старався дати їхньому згомадженню нові добрі покликання. З Галичини нових Сестер не прибувало, то ж треба було думати про добрі покликання з Канади. Цим великим ділом зайнявся

теж Владика, Аз поміччючастирів, передусім манахів, число Сестер почало постійно зростати, а враз із тим почали отвірадись нові ділянки виховавчої праці. Попри школи повстають сиротинці для бездомної дітвори. Число шкіл побільшасться: повстають школи вечерні, катехитичні курси в часі вакацій, цілоденні янці школя, як: Академія Пресв. Серця Христового в Йорктові.

Щоби дати матеріяльну піддержку молоді внищих шкіл й університетів та водночас плекати в ній релігійну й національну свідомість, Єпископ отвірає Бурси в Винніпегу, Едмонтоні, Саскатуні. При тому спроваджує з краю професорів Карманського й д-ра. Сушка, щоби при їхній помочі положити нові напрямні для праці та надати кращогь духа в учительському семінарі й в пресі. Це все спричинювало свіжі журби для Єпископа. Видатки росли, фінансові засоби не вистарчали — тільки з найбільшим напруженнєм і самозреченнєм можна було удержати Бурси й часопис. Противників було багато, співробітників за мало. Іноді й заводився Єпископ у своїх надіях. В міжчасі противники Церкви плянували дальше свій наступ на віру наших людзей. Вони дальше ширили підозріння, недовір'я, очернювання Владики. Атмосфера, витворена вибухом першої світової війни, сприяла цій акції. Доноси, підозріння, а вкінці й аверштування Єпископа на фальшивий донос, все те використовувалось, щоби тільки скомпромітувати Єпископа, підорвати його авторитет і повагу та зничити українську католицьку Церкву. В хвилі, коли в Галичині та на Україні ллялась українська кров у боротьбі за самостійність своєї держави, коли влада Української Республіки апелювала Універсумом до українців всього світу, щоби залишити всякі особисті та виявити перед світом солідарність та єдність усієї української нації, в тому історичному менті завдано свіжий удар українській еміграції в Канаді згідно з давно придуманям пляном... Скільки то безустаяної журби, скільки терпінь в наслідок цієї злобної нагінки, щогто давнятого наступу на віру й церков! І найближчі нераз завели його нації...

Та хвилеві розчарування, невдачі стали новсю спонукою для Єпископа, щоби шукати нових засобів оборони віри й Церкви. Монументом невсипущих з'усиль Владики остане на все Українська Колегія св. Йосифа в Йорктові,

що вже видала й даліше дає українському народові в Канаді поважне чісло людей, які стали в проводі нашого релігійного й національного життя.

Плян Колегії зродився в Єпископа по розмовах і нарадах з о. Деляре Ч. Н. І. Колегія мала дати нашій молоді можливість продовжати й кінчати вищі студії згідно з їхніми фінансовими засобами. А тої молоді, жадної знання, було щораз то більше й більше...

З'організування Колегії був дуже відважний, але й кінечний крок. Досвід з бурсами виказав, що власними силами годі тоді було будувати й удержувати такі інституції. Пресв. Бурка добре обдумав цілу справу й повірив плянн свої Товариству Поширення Віри в Торонто. Разом з представниками цього товариства та Архієпископа міста Торонто, вирішено різні питання практичного порядку й приступлено до діла. По цих підготованнях, Товариство Поширення Віри почало будувати власним коштом муніципальний будинок Колегії. При цій будові помагав трохи теж наш нарід. Школа мала служити для виховання української молоді. Провід школи доручено досвідченим педагогам, Браттям Християнських Шкіл. Будову розпочато в 1919. р., а в 1920. р. вже почалася там наука. Від тоді аж по нинішній день Колегія стало залюнена нашими студентами, в переймну чергу фармерськими дітьми. Нині серед професорів Колегії є вже трьох українців, з яких один, Брат Методій, є від двох літ директором школи.

З немешчою дбайливістю працював наш Владика на полі загальної освіти народу. За його починієм повстають різні національно-просвітні інституції, як "Народні Доми", "Просвіти", і т. п. У цій ділянці знайшов Єпископ ревних і добрих співробітників в особах о. Оленьчука та о. Божика. Їх організаційні труди та літературна діяльність є дорожнім вкладом в розбудову нашої Церкви й освіти в Канаді.

Ніщо не було маловажним в очах Єпископа, коли ходило про релігійно-національний добробут нашої еміграції. Свій часопис, Заломогові Брацтва, навіть отворення в Виннипегу філії Львівської "Достави", все це мало помогти нашим людям. Ліпше себе пізнати, навчитись краще господарити своїм майном та взаїмно собі помагати...

Коли зважити, що здоров'я Єпископа було дуже слабе й постійно погіршувалось; коли подумати про сталі подорожі Владики у справах діцесві; коли взяти під увагу ті довгі години дня і ночі канцелярської праці, то треба дійсно подивляти незломну енергію і сталеву волю Владики Никити. Тим більше, що перепоп, колод, погорди, ненависти та людської злости дізнав він у повній мірі, що терпіння ніколи йому не бракувало. Але по мимо невдач і перешкод, він йшов вперед. В нього було досить мужности й покори, щоб по невдачі знова братися до діла. Він волів все працювати, чим ждати з заложеними руками на "якось воно буде". Здобутки, що Пресвященний Никита оставив нам по коротких роках піонерської праці в діцесві, остануться на все його славою.

ПРИ БОЦІ ВЛАДИКИ

*Духова фізіономія Владики. — Простодушність —
Товариськість — Терпеливість — Вибачність —
Жартобливість — Покора — Скромне життя —
Набожність до Пречистої Діви*

Тисячі людей стрінули Єпископа Никиту як голошу діцесві в Канаді. "пізнали" його, як-то говориться. Та мало таких, що дійсно знали його. Щоби дійсно пізнати людину, треба жити з нею в інтимних зносинах, серед різноманітних умовин буденного життя, бачити її реакції на різні події та пригоди, як вони лучаються в житті. Тільки в той спосіб можна впізнати й оцінити характер людини.

Тому, пишучи ці спомини та гейби на-ново переживаючи два роки при боці Єпископа, думаю, що інтересним буде начеркнути характер Єпископа Никити як людини для тих, що або зовсім не знали його, або знали мало, бо тільки в характері Архієрея, Владики.

В своїй цікавій книжці "Церков Українців в Канаді", о. П. Божик подає ось-яку характеристику Єпископа: "Чоловік молодий, 35 літ, білявий, малого росту, веселий і симпатичний, дуже бесідливий, демократичних поглядів". В кількох словах зібрав те, що найбільше впадало в очі кожному, хто стрінувся з Єпископом. Демократ наскрізь — доступний для всіх, без найменшої церемонійности або виштованости. Приклякнув хтось перед ним і поцілував перо-

тень, Владика приймав цю ознаку пошани з повною простотою. Забував хто на цей знак пошани, або не знав, що воно так має бути, Владика, ні словом, ні рухом, ні поведінням не давав відчуття, що "щось не тєс".

В парі з цією простодушністю йшла надзвичайно приємна удача. Тільки подивитись було в його ясні сяні очі, а якесь довір'я наповняло душу чоловіка. Ніколи не блукав оди́ма, а все дивися тобі просто в вічі. Розмова з ним нікді не застрягала — сам був бесідливий і другому дав виговоритися. Так між священниками, як в товаристві світських, так між старшими як і між молодшими, його присутність не діяла ніколи як гамулець, а радше спонукувала до свобідної товариської гутірки. І це приходило без найменшого вимушення з його боку, це була вже вроджена прикмета його вдачі.

Терпеливість і виrozumіість були природним овочем того рода вдачі. Треба було не раз подиаляти спокій та лагідність Єпископа в деяких дуже дражливых моментах. А таких моментів було подостатком. Ждати на спізнений поїзд на степовій стації; Іхати довгі милі снігом чи болотами; різні невиконання; Архієрейські богослужби з асистенцією фармерських хлопчиків, змішаних та перестрашених; інші прерізні недоречності, все це могло легко викликати невдоволення та випровадити людину з рівноваги. З яким спокоєм приймав Владика те все, з якою лагідністю звертав він увагу, коли треба було!... Як не роздумую, та тільки два случаи пригадую собі, коли Єпископ хвилево зрадив нетерплячку: раз у подорожі до Сифтону, про що вже згадав на іншому місці, а другий раз після Архієрейської відправи в одній церкві на фармах — вже не пам'яю де. Було то серед літа, днина була гаряча, Єпископ вийшов з церкви мов з парової лазні. Приїхавши до хати, Єпископ попрохав склянку зимної води. Гаадина, вже старша жінка, приносить воду. Єпископ питає, чи зимна. А жінка, для певности, встромлює палець у воду й каже, що зимна. Єпископ тільки сказав, троха різко: "Принесіть другу воду, і не мачайте в ній пальця."

Не раз мусів Єпископ відмовити те чи інше, о що його прошено, або з часом з різних причин, незалежних від його волі, не міг був вволюти на разі бажання тих, що приходили до нього в давній справі. Тоді він виясняв, старався

переконати, та ніколи не уносився гнівом. Скільки лиц було в його силах, старався кожного вдоволити.

Хоч і як болюче відчував неслухняні напасти та особисті зневаги, ніколи не тримав урази в серці, все готовий був простити. Не оди́н лукавець зайшов з ним у розмову, або й зголосився на авдієнцію, щоби Єпископа тільки "тягнути за язик" та опісля обернути сказане в некористь Владика. А в нього не було й сліду фальшу, правда була в нього правдою, та й не міг поняти, що в когось може бути зла воля й лукавий замір.

В товариському житті проявлялась ця мила вдача в жартобливості, в уміркованій веселості та свободі духа. Посідав надзвичайний дар поконування пригноблення, смутку та зневіри через оповідання якої смішної пригоди, через дотепний жарт. А мав невичерпаний засіб комічних історійок, по найбільшій часті з життя-буття в рідному краю. Переповідав їх дуже вміло й з перекаттям, сам розкошувався ними й та розкіш натурально передавалась слухачам і оставала з ними довший час.

Тямлю, як раз у Мондері Владика розказував з таким гумором цілу низку жартів. Було то після вечері, всі чулися добре, а коли Сестри вже були впорались з наченням, запрошено їх на спільну рекреацію. Владика почав розказувати Сестрам такі різні комічні історії, а відтак заповів, що скаже ще одну, останню перед сном. І давай оповідати про Івана, як він пішов до суду та на кожний запит судді відповідає — "хто, я?" — Як ти пишешся? хто, я? — де мешкаєш — хто, я? — жонатий? — хто, я? і так далі. Вкінці суддя не стерпів і коли спитав "скільки маєш літ?" та почув знову "хто, я?" — відрубав "ні, я!" — Іван преспокійно сказав: "Та, пан сендор можуть мати яких 50 літ". І з тим ми розійшлися. Однак історія набрала ще комічної місцевості закраски. — На другий день ми знову зійшлися після Служби Божої на снідання. Услужувала при столі Сестра Настоятелька. По сніданку звертається до Єпископа: "Прошу Преосвященного, щоби вже не оповідали перед Сестрами таких історій, як учора". — "А то чому?" питає Владика. — "Бо я не годна нічого приказати Сестрам. Що якій скажу, а вона — "хто, я?" — Ми всі, натурально, в сміх...

Цей природний наклін до жартобливості робив товариство Єпископа надзвичайно милом і приятним. Для са-

мого Владика був він піддержкою і захороною від меланхолії та зневіри серед безнастанних трудів і гірких досвідчень, що їх ніколи йому не бракувало. Де йому могло здаватися, що це приходять порази Єпископа. Але такою була його вдача, і коли ваяти під роєм всі думки: була воно благословенням для нього і радощами. Потрапляючи будничим його достоїнству й праці.

Коли Єпископ Никита дав йому своє довір'я, дав його в повній мірі та без застереження — немов не міг і подумати, щоби хто міг його надуживати. Дипломатії в нього не було зовсім, до всього брався прямою дорогою, без обиняків, не шукаючи сприту та хитрощів. Своїй праці, справам дісцерції був відданим всеціло, про них думав безнастанно, втрапляв пляни праці. А що ними був перенятий наскрізь, то й говорив про них часто. Не всі дивились на ці справи так як Єпископ; приходило не одне розчарування, не одна заведена надія, ба й злобне використання.

Пресвящений Никита був взором покоря. В його приватнім і публичнім житті, це було й сліду будь-якої вищості, чи пак претенсійності. Ростом був він невеликий, худощавий поставою, нічого імпозантного в його появі. В додатку до цього, був у нього нахил до знижування себе, до усування себе з виду. В гурті людей його вид зовсім не дотягав уваги. Відзнак єпископських рідко коли вживав, звичайно подорожував як простий священик, навіть рясу любив уживати звичайну, чорну. З тієї комбінації зовнішнього вигляду й скромного поведіння витворювались незвичайні ситуації, й комічні й прикрі. — В часі нашої довгої подорожі зі Львова до Віннипегу особа Єпископа була найменше помітна. Загальною знаним було між пасажирами, що між ними є одиє Єпископ, але хто не знав його, а побачив поруч його о. Сембратовича, то без надуми звертався до о. Сембратовича як до Єпископа. Тим клопотався о. Сембратович, але не Пресв; Кир Никита...

З правдивою покорою приймав Єпископ теж завваги, навіть від нищих становищем, навіть від непоклиганих клопотунів, що вмішувались в не свої діла. Єпископ ніколи не обрушався, не спротивлявся...

В інший ще спосіб виявлялась покора Єпископа. Хоча й з'орієнтувався він скоро в новій для нього ситуації та мав власні погляди, всетаки шуквав ради в других, особливо в

важливіших справах. Покійного о. Деларе особливо любив радитися. Раз Єпископ, в гостині в Йорктоні, сказав до о. Деларе: "Від Вас я одержав, Отче Ігумене, багато добрих рад, але не все йшов за ними — і за кожним разом пошкіся". На що о. Деларе жартуючи відказав: "Пресвященний, порада має ту п'ятому властивість, що нема обов'язку слухати її".

Легко зрозуміти, що й спосіб життя Єпископа був дуже скромний. Сама хата нічим не відрізнялась на зовні від других хат в сусідстві. В урядженні кафе не було ніякого люксусу, хоч все там відповідало становищу Владика. Страві була проста й здорова, приправлена на старокрасний лад. Ці страви були найвідповідніші для хворого Владика. Бенкетів не справлялось, коли, лучились які гості, приймалось їх на звичайний лад. Скромний та невибагливий був Владика й на візитації, чи в місті, чи на фермах. Якщо ставив коли які домагання, то було хіба прохання, щоби зварити йому борщу, кулеші або каші. — Напитків Єпископ не вживав майже зовсім, часом випив склянку пива або пугарець вина, особливо коли вітав якогось гостя при столі. Приходить мені на гадку ще одна анекдотка. Раз у дорозі на одну кольонію, приїхали ми пізно поїздом. На станції ждав на нас священник, а що на кольонію було далеко та нічого треба було би пробиватись, снігами, замовив був для нас приміщення в готелі. Власником готелю був — Українець — рідкість у тих часах. Він прийняв нас дуже широ. Гаадня зладила гарну вечерю та для вишани достоїнного Гостя внесла пляшку шампанського вина. Для Єпископа була то хвиля прикрого замішання — цинив щирість та добру волю чесних людей та не хотів образити їх. Взяв пляшку в руки, оглядав її, вказував свою вдячність і признавня за щирість господарів і врешті сказав: "Не гнівайтесь — знаєте, я ще ніколи не пив шампану, та не думаю зачинати в Канаді." — Що сталося з шампаном? Здається, що секретар і о. парох випили його по вечері — половину, значить — друга половина пішла за коржом на стелю, ми не знали як обходитися з бідою. —

Мимо безмастанних занять Єпископ дбав про справи духовного життя. Коли тільки було можливим, відправляв Службу Божу в домашній каплиці, або в церкві. Довгі подорожі, опісля шлункові болі та загальне вичерпання й

упадок на силах були причиною, що нераз приходилось йому опустити Службу Божу на будні. — Як інші місіонери, Єпископ був звільнений від обов'язку відмовлювання єрейського часослова, але заступав часослов молитвою на вервиці і на те часто використовував у Вікіпедію добу ізду трамваєм з церкви до хати. Звичайно Єпископ не займав сидження в трамваї, а оставав стоячи на широкій платформі коло сходів. Одного разу, в трамваї прийшлося мені запитати Єпископа про якусь справу. Я підійшов до Владика й побачив, що в нього вервиця в руках. Так я випадково довідався, чому Владика не сідав в трамваї, а стояв на платформі.

Велику набожність мав Владика до Матері Божої, сильно вірив в її опіку та з довір'ям поручався їй. В день Покрови Матері Божої зівстав рукоположенням на священика. В сім літ пізніше, знову на празник Покрови, одержав єпископські свячення. А в празник Непорочного Зачаття обняв провід Діспезії в Канаді. Не диво, що віддав діспезію Покрову Матері Божої та що девізом свого Єпископського гербу вибрав молитву до Матері Божої: "Пресвятая Богородице, спаси нас!"

Надія на материнську опіку Пречистої Діви не завела побожного почитателя небесної Неньки. Вона провадила його тернистим шляхом трудів і терпінь, виснажувала Боже благословення, кріпила в гірких хвилях, надіяла все свіжим запалом до праці. Коли б нині Єпископ був між нами, коли б святкував разом з нами цей Сороквітній Ювілей діспезії, певно повторив би з глибини серця молитву до Божої Матері, що нею закінчив був свій перший Пастирський Ліст, тому сорок літ: "Пречиста Діво, Мати Божа й наша, хорони Канадських українців... Встався за нами, Мати мнра й любови, щоби ми в святості й справедливості були Твоїми дітьми, одно серце та одна душа".

Хто знає — може він сьогодні заносить цю молитву перед тронем Божої Матері в небі, цей черговий Муженик за Віру, за Українську Католицьку Церкву. З його молитвою нехай лучиться й наша гаряча молитва-благання:

"Пресвятая Богородице, спаси нас".

З БОГОМ ДО ДАТЬМОГО РОЗЦВІТУ

*Кир Василь В. Ладика на солі Дієцезії від 23 літ
— Дороги Божого Провидіння*

Архієпископ Кир Василь Ладика ЧСВВ.

Коли святкуємо сорокліття нашої Дієцезії, зовсім природно ми звернули в першу чергу увагу на її підготову, на її початки та й особливо на Того, що по заарядженням Бо-

жого Провидіння був її першим Єпископом та поклав підвалини її сьогоднішнього розцвіту, на Преосвященного Кир Никиту Вудку В його пам'ять і поклін зібрав я в'язанку цвітів-споминів.

Преосвященного Никити немає між нами вже близько чверть сторіччя. Навіть незнаюмо нам його судба та дедю чи коли буде нам відомою. Тимчасом діло, що його він за Божою волею і з Божою поміччю розпочав, не вагнуло з ним, осталося нам як дорогоцінний скарб на все.

В сорокову річницю дієцезії є вповні слушним і справедливым, щоби з вдячністю й признанням згадати теж труди й заслуги для розвитку дієцезії теперішнього її Архієпископа, Преосвященного Архієпископа Кир Василя В. Ладика, Ч. С. В. В. Двадцять три роки тому назад обняв Архієпископ Василь провід дієцезії, перебрав спадщину, надбану трудами першого Єпископа, Кир Никити, щоби орудувати нею для слави Божої та добра й розвитку Української Католицької Церкви в Канаді. Як не орудував до якого розцвіту довів з Божою поміччю дієцезію, того ми сьогодні вдячними свідками. Двадцять три роки безупинної мозольної праці, дошкульних терпінь фізичних і моральних, але враз із тим і обильного Божого благословення...

Сорокова річниця оснування нашої дієцезії, сорокова річниця прибуття першого нашоро Владика, Кир Никити, є й для нашого теперішнього Владика, Архієпископа Кир Василя, пам'ятною річницею. Це сорокова річниця його срейських свячень. Сорок літ надомній місіонерської праці й повної самопосвяти для Царства Божого, для своєї Церкви й свого Народу. З вдячним признанням і широю любов'ю еднаються наші серця з серцем Архієпископа у вдячній пісні подяки Всевишньому та молимо Бога, щоби захавав нам Владика, щоби ми могли разом з ним святкувати недалекий Срібний Ювілей його Архієрейських свячень та проводу Дієцезії. На Многі Літа, Владико!

Дивні є дороги Божого Провидіння! — Пів століття тому, бідний Український хлібороб-зарібник лишав рідний край з жупком на плечах із сльозою в очах, з болем у серці шпоцвав рідну хату, церкву, рідне село, рідню, знайомих. Тисячі бідноти вибиралось в далеку Дорогу, за море, щоби поліпшити свою долю...

Прийшла світова війна — знищенням вкрива рідний край, тисячі й тисячі рідних загинули, ріки крові залляли авесь край.

Пітім незабутній зрив до свободи, до волі, ясні надії власної держави. Нерівна боротьба з подвійним споконвічним ворогом та цинізмом культурних народів Європи. Нове знищення, свіжі потоки крові, мордування найкращих синів народу. І все надаремно — тільки гірша неволя, завзята боротьба за народні права, пацифікація, гонення, тюрми...

І знову еміграція за море — цим разом лишають рідні сторони люди більше освідомлені, щоби рятувати загрожену особисту свободу, само життя.

Далі друга світова війна, а її самим центром рідні землі. Один ворог уступає, другий приходить, третій, а з кожним руїна, смерть, розпука. Скитальщина, остання з черги еміграція, блуканина з краю до краю, в вічній тривозі, аж поки не пощастить поселитись на вільних землях Канади... Неіпасні недобитки, обдерті, виснажені роками злиденного смутання, лиш щире українське серце в грудях, тута за рідними сторонами та надій повороту...

А щасливі воїни, в порубанні з тими, що їм не вдалось вирватись з некла, або осталися, щоби якимсь способом боронити свого. Там масові арешти, тюрми, розстріли, або Соловки, Сибір. Цілі села вивозяться в далекі, чужі сторони мов товар. Монголами, татарами заселяються рідні села. Жадного провідника, ні духовного, ні світського — всі погинули, або караються по таборах смерти. Між ними всі наші Владико, що ще не загинули, священники — ні кому постояти за народом, нап'ятнувати злочин, вилляти бальзам надії в серце, провести молитву до Всемогутнього, Справедливого Бога.

Чи те все без цілкої цілі, без жадного глибшого значіння?

Спіймаймо лише дії останнього півсторіччя в їх цілості, звійдін у їх властивий зміст а трагедія рідного краю та народу представиться в властивому світлі й значінні. — Вони виявляють пляни Божого Провідіння, що кермує судьбою одних народів. Еміграція розсіла дітей українського народу по різних краях світу — світ довідався про наш нарід, почув нашу мову, пізнав нашу віру й обряд, наш звичай, нашу пісню. — На чужині еміграція заховала свою

національну питоженність, плекала свої звичаї, будувала церкви, хвалила Бога в своїм чудовім обряді. За душу народу дерлися різні сили — чужі, а часто при допомозі своїх — хотіли вирвати з неї його віру. Інші, з найкращими намірами та найбільшою посвятою, ставали в обороні його віри та релігійно-народніх ідеалів. З тієї боротьби виийшла еміграція в світлій побіді. Сьогодні вона з'організована на могучніх підвалинах, в повному розпівті, з узасадненими надіями ще світлішого майбутнього.

Хто не побачить у цьому чудного діяння Божого Провидіння, що від пів-стояття, крок за кроком, шляхами трудів, боротьби й терпіння провадило нарід до цих світлих осягів на чужині. І це в хвили, коли пекельні сили стреміли до здавлення власне одних релігійно-народніх цінностей у рідному краю, аж доки не доп'яли, прихаймні хвилево, своєї диявольської цілі.

Панні с, справді, дороги Божого Провидіння! Радіємо розпівтом релігійного й народнього життя в Канаді, а сорочку пічницю основиання нашої вісності та побуття першого Єпископа. Рівночасно сміток оповиває наші серця на згадку тосгедії, що постигла рідний край: Сміток, що його особливо болюче відчуввають ті, що хоч між нами, давніми емігрантами, в Канаді, та серцем вчідних стобонах. Проте, годі піддаватися смуткові, годі особливо упадати на лусі. "Борітеся. — поборете!" Як болючою не була би дійсність, вона с й славною — колись буде записаною в історії як найбільша її слава. Бог з нами, Боже Провидіння чуває над нами. В цій свідомості Божої опіки вся наша сила. А що Провидіння Боже діс через людей, треба нам, кожному по сьому званні й по своїм спосібностям, бчти Його вірними співпрацівниками. Своїми незглубимими дорогами Бог допровадить все в Своїм часі до бажаної цілі.

Найкращий спосіб достойного шанування Пресвященного Никити в цьому Ювілейному році — це йти його слідами в витривалій праці і пожертвуванні себе для слави Божої, для добра і дальшого розвитку релігійного й національного життя Української Католицької Церкви в Канаді. За Божою волею й Божим благословенням наша Церква в Канаді може стати оруддямком релігійно-національного воскресення в Рідному Краю.

Богу слава й Марії

КИНЦЕВЕ СЛОВО

КЛОНИМО ГОЛОВИ . . .

Великий Митрополит Андрей Шептицький † 1. XI. 1944.

Українці Католики Канади в цей сороклітній Ювілей клонять свої голови перед сл. п. тілями найкращого сина України, Великого Митрополита Андрей Шептицького, що йому завдячують створення українсько-католицької ієрархії в Канаді.

Пам'ять про славного — Митрополита - Мученика буде тривати на віки вічні.

RESUME

This year, the Ukrainian Catholics of Winnipeg commemorate the fortieth anniversary of two important events: first, of the erection of the Ukrainian Catholic Diocese of Canada, and secondly of the arrival in Winnipeg of its first Ukr. Bishop. For it was on Sunday, December 22, 1912 A. D., in St. Nicholas' Church, His Excellency, the Most Reverend Bishop Nicetas Budka, celebrated Pontifical Mass and took charge of the new Diocese.

As we contemplate to-day the wonderful growth and development of our Diocese in the short life-time of a generation, it is only natural and proper that we should pay our filial tribute of deep respect and piety to the beloved Pioneer-Bishop who, through his arduous and unselfish labours and sacrifices, made this development possible.

The following is a brief resume of the more detailed account of Bishop Budka's life, labours and achievements in his Diocese, set forth in the preceding pages for the benefit of our friends unable to read them.

Bishop Budka was born in a little village in Western Ukraine in the year 1877. Son of poor peasants, he had to provide for his education by tutoring of younger fellow-students. In 1905, he was ordained priest and exactly seven years later, in 1912, was consecrated Bishop of the Ukrainian Catholic Diocese of Canada, just then erected. Two months after his consecration, he came to his vast Diocese comprising the whole expanse of Canada, wherever lived Ukrainian Catholics, his subjects. There were thousands upon thousands of them scattered all over the country, and more were arriving constantly.

They were poor immigrants in a strange country, most of them unable to understand, or speak English. Lacking priests of their own rite and nationality, they were in danger of losing their faith exposed as they were to the intense proselytizing efforts of both protestants and schismatics. A few priests came at last, around 1904. They — even with all their unselfish devotion and heroic sacrifices — could accomplish but a tiny part of what needed to be done.

In 1910, Archbishop Sheptynsky, the Metropolitan of Lviv, came to visit the immigrants and examine their spiritual condition and needs at first hand. After several weeks spent among the immigrants in widely separated settlements, the Archbishop presented his experiences and views to the members of the Catholic Hierarchy in Canada and discussed with them ways and means of safeguarding the faith of Ukrainian Catholics. Then, in Rome, he humbly presented his views and plans to the Holy Father for His consideration and final decision. On July the 15th 1912, the Holy Father decreed the erection of the Ukrainian Catholic Diocese of Canada and the appointment of its first Bishop.

These, then, were human factors, instruments in the hands of divine Providence, working toward the realization of its eternal designs.

Immense is hardly an adequate word for the task facing the new Bishop upon his arrival in Canada. Still, he found the groundwork for the build-up of his Diocese well begun and carefully prepared. The Reception accorded him by the Catholic Hierarchy was most encouraging, warmly co-operative. At work in the vine-yard of the Lord, he found five Basilian Fathers and seven diocesan priests. Hand in hand with them worked four Belgian Redemptorists and five French-Canadian priests — all of them having joined, by special permission of the Holy See, the Ukrainian Catholic rite. With selfless zeal they wholly devoted themselves to promoting spiritual welfare of their flock. There were, too, four small communities of the Sisters Servants of the Immaculate Conception, busy in the field of teaching, tending the sick and taking care of church vestments, vessels and decorations. There were about 80 Ukrainian Catholic Churches, all of them in Western Canada. A few of them were spacious and well built, but mostly they were little chapels on the prairies. A good many of them were not canonically erected, more or less independent. There were three Ukrainian Catholic schools in Canada built by two great friends and benefactors of our immigrants, Archbishops Lamzevin and Logal. Thanks to the generosity of the Archbishop Lamzevin, these Ukrainians had their own Catholic weekly printed in their own language.

Upon these modest, yet solid foundations, Bishop Budka undertook the task of building up his diocese — a task of gigantic proportions. It required, on the one hand, innumerable pastoral visits, with all hardships connected with these incessant travels

by train, by sleigh or buggy, in all seasons, in all kinds of weather, on primitive roads, or simply across the prairie, through the bush. Long fasts, divine Service, preaching, confessions and other Sacraments — all this contributed, in no small measure, to the arduousness of the task. No less taxing was the problem of arranging local church affairs, of settling disputes, interviewing delegations from other churches.

On the other hand, the care of the diocese as a whole demanded new sacrifices during infrequent stays in his Winnipeg residence. Accumulated correspondence demanded his attention as well as spiritual and temporal problems of the diocese. Pastoral letter, directives for the clergy, appeals for more priests, matters financial — to name only some of the worrisome concerns. Add to this the constant stream of visitors, delegations, interviews — no wonder that the better part of each night was spent by the Bishop at his desk. Yet he devoted himself to the task wholeheartedly, without stint, even though it still further undermined his none-too-robust health.

Soon the results began to show. Legal standing of the diocese was assured by the passing of the bill on Diocesan Charter by the parliament of the three prairie Provinces and by the federal parliament at Ottawa. An unpretentious residence for the Bishop had been acquired in Winnipeg. New priests began to arrive from the Old Country, some ten of them during the very first year besides a number of aspirants to priesthood placed in St. Augustine's Seminary in Toronto, there to complete their theological studies. Boarding schools for out-of-town students were opened in Winnipeg, Edmonton and Saskatoon. Before very long, St. Joseph's College was being built in Yorkton.

The Educational work of the Sisters Servants of the Immaculate Conception also acquired new impetus. Thanks to the paternal solicitude of the Bishop and zealous co-operation of the clergy the Congregation was growing steadily and the field of zeal of the good Sisters could be enlarged. New elementary schools were started, then high school grades added and, finally, Sacred Heart Academy was erected. Night schools on week-days, systematic courses in catechism in rural parishes during summer holidays, two orphanages for homeless children — all of these and similar undertakings proved a splendid contribution to the spiritual development of the diocese.

The eager spirit of the faithful manifested itself ever since the Bishop's arrival, in the organization of new parishes and building of new churches. In early summer of 1913, the cornerstone of the first all-brick church in the diocese was blessed and laid by the Bishop, in Toronto. Year after year, tens of new churches were erected and blessed by the Bishop.

These were gratifying results. Above all, the all-pervading spirit of confidence and zest for new achievements were, to the zealous Bishop, a source of Holy joy and humble gratitude to God, Author of all good. They were an ample reward for his untiring efforts, hardships and self-sacrificing zeal.

However, years of tiresome travels, long fasts and haphazard diet took their toll — more and more deteriorated the Bishop's health. He had to submit to strict medical care, then to treatments at Mayo Clinic. In 1927, Bishop Budka left for his visit "ad limina" and for a period of rest in the Old Country. He never came back again to Canada.

The "Official Catholic Directory" for 1928 lists the following summary regarding the status of the Ukrainian Catholic Diocese of Canada:

Bishop 1
Secular priests 29
Regular priests 18
Parishes & Missions 299
Evening Schools 26
Basilian Juvenile, Mundare, Alta.
Redemptorist Juvenile, Yorkton, Sask.
St. Joseph's College, Yorkton, Sask.
Sacred Heart Institute, Yorkton, Sask.
Taras Shewchenko Institute, Edmonton, Alta.
Orphanages 5
Ukrainian Catholics 200,000.

This, indeed, is a gratifying record of achievement. We feel compelled with humble hearts to render thanks to God for all the blessings bestowed upon our diocese. To His faithful and tireless servant, Bishop Budka — most probably one of the Martyrs of the Ukrainian Catholic Church — go our heart-felt expressions of our deep filial piety and undying gratitude of the whole Ukrainian Catholic Church in Canada.

— — —

For nearly a quarter-century after the departure of Bishop Budka, further glorious development of the Ukrainian Catholic Diocese of Canada has been achieved by his successor in the office, our beloved Archbishop Basil V. Ladyka. For him, this year is a memorable one for still another reason. It marks the fortieth anniversary of his ordination to the priesthood. In extending to him our most sincere congratulations we humbly beseech God to grant us the grace of celebrating, with him in our midst, the approaching Silver Jubilee of his episcopal consecration.

The immense Diocese which, by the commission of the Vicar of Christ, it was the superhuman task of the first two bishops to organize and to cultivate, comprises to-day four dioceses. The toil and the heritage of the lone first Pioneer-Bishop of the Diocese has been divided, during the last few years, among five Bishops. In the face of atrocious persecution — nay, bloody liquidation — of the Ukrainian Catholic Church, of all the chief pastors, of numberless priests in our fatherland, they carry the torch of Catholic Faith of our fellow-countrymen both here in the free land of Canada and in the enslaved land of our fore-fathers overseas. Theirs is the awful and solemn dedication of safe-guarding the Faith of their own sheep and preparing the ways of regeneration of our common homeland — may it please God to hasten the day. As for us, each and all of us, — it is our sacred duty as well as a tremendous privilege, by our combined efforts to assist them in the accomplishment of their solemn purpose. This, by the grace of God, we pledge ourselves faithfully to do.

